

# **VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN VAIKUTUS MEDIKASVATUKSEEN PÄIVÄKODIN ARJESSA**

Varhaiskasvattajien näkemyksiä mediakasvatuksesta



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

Syksy, 2019

Olli Mattila  
Lin Hämmäinen

Sosionomikoulutus  
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

---

<b>Tekijä</b>	Olli Mattila & Lin Hämmäinen	<b>Vuosi</b> 2019
<b>Työn nimi</b>	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vaikutus media- kasvatukseen päiväkodin arjessa – varhaiskasvattajien näke- myksiä mediakasvatuksesta	
<b>Työn ohjaaja</b>	Saija Karevaara	

---

## TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 ja 2016 uudistukset ovat vaikuttaneet mediakasvatukseen varhaiskasvatuksen työntekijöiden arjessa. Työssä tutkittiin kasvattajien näkemyksiä päiväkodissa toteuttavasta mediakasvatuksesta, sen muodoista, tarpeellisuudesta sekä mahdollisesta ohjeistuksen ja lisäkoulutuksen tarpeista. Tutkimus toteutettiin yhdellä Helsingin varhaiskasvatusalueella.

Tietoperustassa tarkasteltiin mediakasvatusta, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä pedagogista dokumentointia. Opinnäytetyö oli pääosin kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä. Tutkimuksen kohderyhmä oli Helsingin kaupungin yhden varhaiskasvatusalueen päiväkotien 2–5-vuotiaiden sekä esikouluryhmien varhaiskasvatusopettajat ja -hoitajat. Kyselyyn vastasi yhteensä 22 henkilöä.

Tulosten perusteella varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistukset ovat lisänneet mediakasvatuksen ja mediavälineiden käyttöä päiväkodeissa. Kyselyyn vastanneet pitivät mediakasvatusta tärkeänä osana varhaiskasvatusta ja nyky-yhteiskuntaa, koska lapset elävät pienestä pitäen median ja erilaisten mediavälineiden keskellä. Vastaajien mukaan lasten on tärkeä oppia käyttämään ikätasoisesti eri media-alustoja oikein ja turvallisesti. Mediavälineistä eniten käytössä ovat tabletit, älypuhelimet ja cd-soittimet. Pedagogiseen dokumentointiin kiinnitetään uusien perusteiden myötä enemmän huomiota. Kyselyyn vastanneet toivovat lisää koulutusta ja tietoa mediakasvatuksesta, jotta oma osaaminen lisääntyisi ja mediakasvatuksen toteutus monipuolistuisi.

**Avainsanat** Mediakasvatus, mediavälineet, varhaiskasvatus,  
varhaiskasvatussuunnitelma

**Sivut** 46 sivua, joista liitteitä 8 sivua

Degree Programme in Social Services  
Hämeenlinna University Centre

---

<b>Author</b>	Olli Mattila & Lin Hämmäinen	<b>Year</b> 2019
<b>Subject</b>	The effect of the national core curriculum of ECEC on media education in daycare – early childhood educators’ views on media education	
<b>Supervisors</b>	Saija Karevaara	

---

ABSTRACT

The purpose of this Bachelor’s thesis was to find out what impact the 2018 and 2016 reforms of the national core curriculum for early childhood education and care (ECEC) have had on media education in the daily work of early childhood education workers. The aim was to find out early child educators’ views on media education. The study was carried out in one early childhood education district in Helsinki.

The theoretical background of the study was based on media education, national core curriculum for ECEC and pedagogic documentation. The thesis was a qualitative study and the data were collected through a Webropol survey. Thematizing was used as the analyzing method. The target group consisted of early childhood educators and care workers in daycare and pre-primary schools. The educators worked with 2—6-year-old children. A total of 22 people answered to the survey.

Based on the results, reshaping of the national core curriculum for ECEC, issued by the National Board of Education, has increased the usage of media education and media tools in daycare centres. The respondents see media education as an important part of early childhood education and modern society, as children are surrounded by different kind of media and media tools from a young age. According to the respondents, it is important for children to learn how to use different media platforms correctly and safely. Tablets, smartphones and CD players are the most used media in daycare centres. Pedagogic documentation has received more attention with the new instructions. Respondents want more education and information on media education to increase their own knowledge and diversify their media education.

**Keywords** Media education, media tools, early childhood education, early childhood education and care plan

**Pages** 46 pages including appendices 8 pages

## SISÄLLYS

1	JOHDANTO .....	1
2	VARHAISKASVATUS SUOMESSA .....	3
2.1	Varhaiskasvatus ja varhaiskasvattaja .....	3
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet .....	4
2.3	Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa .....	5
3	MEDIAKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA .....	6
3.1	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa .....	6
3.2	Mediakasvattaja .....	7
3.3	Mediakasvatuksen toteutusmuodot ja välineet .....	8
3.4	Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa .....	9
4	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT .....	10
4.1	Tausta ja lähtökohdat .....	10
4.2	Työelämäyhteistyökumppanina yksi Helsingin varhaiskasvatusalue .....	11
4.3	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta .....	11
4.4	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus .....	13
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -MENETELMÄT .....	13
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset .....	14
5.2	Aineistonkeruu Webropol-kyselyllä .....	14
5.3	Aineiston analyysi teemoitellen .....	15
6	VARHAISKASVATTAJILLE SUUNNATUN KYSELYN TULOKSET .....	17
6.1	Mitä mediakasvatus on ja miten sitä toteutetaan? .....	17
6.1.1	Mediakasvatus teknologia-, ilmaisu- ja yhteiskuntakasvatuksena .....	17
6.1.2	Mediakasvatuksen toteuttamistavat .....	18
6.1.3	Vasun perusteiden (OPH) vaikutus ja ohjeistuksen riittävyys .....	19
6.1.4	Mediakasvatuksen tarpeellisuus ja yhteistyökumppanit .....	21
6.2	Mediavälineiden käyttö, hyödyt ja mahdolliset haitat .....	23
6.3	Pedagoginen dokumentointi mediavälinein .....	27
6.4	Mediakasvatukseen liittyvä lisäkoulutuksen ja -tiedon tarve .....	29
7	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	31
8	POHDINTA .....	33
8.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi .....	34
8.2	Luotettavuus ja eettisyys .....	35
	LÄHTEET .....	38

## Liitteet

Liite 1      Webropol-kyselylomake varhaiskasvattajille

## 1 JOHDANTO

Nykylapset elävät aivan erilaisessa mediamaailmassa kuin vanhempansa tai isovanhempansa. Teoksessaan *Kuinka kasvattaa diginatiiviä* Satu Irsvik ja Jenni Utriainen (2017, s. 9) kuvailevat diginatiiveiksi lapset, jotka ovat kasvaneet WiFin ja mobiililaitteiden parissa synnytyslaitokselta lähtien. Nimityksestä huolimatta he eivät Irsvikin ja Utraisen mukaan välttämättä osaa liikkua digimaailmassa luonnostaan, ja tämän vuoksi tarvitaan mediakasvatusta. Kasvattajat kaipaavatkin neuvoja lasten ja digilaitteiden kanssa. Näin mediakasvatusta on alettu korostaa teknologian käytön myötä, ja se on nykykulttuurissa keskeisessä asemassa. Sen avulla lisätään ja voimistetaan yhteiskunnan jäsenten valmiuksia sekä taitoja mediakulttuurissa elämiseen (Mediakasvatusseura, n.d.). Mannerheimin lastensuojeluliitto liittää mediakasvatukseen sen, että lapsi on oikeutettu hyvään ja terveeseen kehitykseen sekä turvallisen elämän takaavaan aikuiseen. Aikuisen tulee antaa lapselle mahdollisuus muodostaa käsitys itsestään, toisista ja ympäristöstään sekä siitä, miten media on osa lapsen elämää. (MLL, n.d.)

Aiheena mediakasvatus on siis tällä hetkellä ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Opetushallituksen Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (OPH, 2018, ss. 45, 23—24) mediakasvatusta avataan lyhyesti oppimisen alueissa. Sen tehtävä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Medioihin tutustutaan ja median tuottamista kokeillaan turvallisesti. Mediaa ja digiosaamista avataan myös käsitteillä monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Monilukutaito on erilaisten viestien tulkitsemisen ja tuottamisen taito, johon sisältyy eri lukutaitoja, kuten mm. perusluku-, medialuku-, kuvanlukutaito ja numeerinen lukutaito. Tieto- ja viestintäteknologian roolia arjessa tarkastellaan lasten kanssa. Teknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin tutustutaan monipuolisesti. (OPH, 2018, s. 26) Erilaiset mediasisällöt ja -välineet tuottavat uusia sosiokulttuurisia ilmiöitä, esimerkiksi ajankäyttö tai sosiaaliset tottumukset kuten tavat, joilla viestimme toisille (Mediakasvatusseura, n.d.).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten Varhaiskasvatussuunnitelman [jatkossa käytetään toisinaan lyhennettä Vasu] perusteet (OPH, 2018; OPH, 2016) ovat vaikuttaneet mediakasvatukseen päiväkodin arjessa. Tavoitteena on tutkia mediakasvatuksen toteuttamisen menetelmiä sekä niiden käyttötapoja päiväkodin arjessa. Aihe kiinnittyy osin myös pedagogiseen dokumentointiin: Miten toteutetaan pedagogista dokumentointia mediavälinein avulla päiväkodin arjessa? Vasun perusteiden (OPH, 2018, s. 37) mukaan pedagogisen dokumentoinnin avulla suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatusta henkilöstön,

lasten ja huoltajien kesken. Dokumentointia tehdään esimerkiksi valokuvina, piirroksina ja henkilöstön huomioina, joiden avulla voidaan seurata lasten kehitystä sekä oppimista.

Opinnäytetyön työelämäyhteytenä on yksi Helsingin kaupungin varhaiskasvatusalueista. Opinnäytetyö on luonteeltaan kyselytutkimus ja koskee yhteiskunnassa keskiöön noussutta mediakasvatusta. Opinnäytetyössä toteutettu tutkimus tuottaa tietoa siitä, miten mediakasvatusta toteutetaan tutkimuksen kohteena olevien päiväkotien arjessa. Vaikka kyselyn kohdeyryhmänä ovat kyseisen varhaiskasvatusalueen päiväkodin kasvattajat, niin tuloksista tehtyjä johtopäätöksiä voidaan oletettavasti soveltaa myös laajemmin.

Varhaiskasvatussuunnitelma on aina ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa – varsinkin kun uusi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tuli voimaan vuonna 2018. Perusteissa painotetaan, että paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia, ja niitä tulee arvioida sekä kehittää (OPH, 2018, s. 8). Varhaiskasvatussuunnitelma on laaja. Myös tämän vuoksi opinnäytetyön tutkimustehtävä rajautuu koskemaan Vasun perusteiden osalta vain media- ja digikasvatusta. Toisena rajauksena on opinnäytetyön kyselyn suuntaaminen vain päiväkodin kasvatushenkilöstölle.

Keskeistä opinnäytetyössä on siis mediakasvatus ja pedagoginen dokumentointi sekä varhaiskasvatushenkilöstön näkemykset näiden toteutumisesta päiväkodin arjessa. Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017) todetaan, että mediamailman moninaisuus otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa esimerkiksi ohjelmien, pelien ja digitaalisten sisältöjen avulla. Lasten kanssa tutkitaan ja kokeillaan erilaisia välineitä, sovelluksia ja pelejä. Lasten rooli mediatuottajana on keskeisessä asemassa, ja heitä halutaan ohjata tasapainoiseen mediasuhteeseen. Lapsia kannustetaan digivälineiden avulla oman materiaalin tuottamiseen, esimerkiksi valokuvaamalla ja videoimalla. (Helsingin kaupunki, 2017)

Opinnäytetyö on tutkimusotteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen, mutta kyselyn tuottama aineisto on luonteeltaan sekä laadullista että määrällistä. Tutkimusaineisto kerätään Webropol-kyselyllä, joka on avoinna opinnäytetyöhön osallistuville päiväkodeille. Kysely suunnataan varhaiskasvatuksen kentällä vain päiväkodin kasvatushenkilökunnalle, ei perhepäivähoidon tai avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille.

## 2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Varhaiskasvatusta määrittelevät lait ja muut asiakirjat. Tässä luvussa tarkastellaan varhaiskasvatusta varhaiskasvatustlain sekä varhaiskasvatustsuunnitelman perusteiden näkökulmasta. Lisäksi kuvaillaan päiväkotia ja sen tarjoama oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa.

### 2.1 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvattaja

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatustlain 540/2018 § 2). Sen tavoitteina on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatustlaissa on säädetty lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Varhaiskasvatustlakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Laissa tarkoitettua päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa saa järjestää ja järjestäjälle tuottaa kunta, kuntayhtymä ja luvussa 9 tarkoitettu yksityinen palvelun tuottaja. (Varhaiskasvatustlain 540/2018 § 1)

Varhaiskasvatuksen lastentarhanopettaja toimii varhaiskasvatuksen asiantuntijana ja täyttää pedagogisen osaamisen peruskoulutuksen ja tehtävämääräyksen perusteella lastentarhanopettajan erityisosaamisalue. Tehtäviin kuuluvat mm. kasvatuksen, pedagogiikan ja opetuksen osaamisalue, lapsen kehityksen tuntemiseen liittyvä osaamisalue ja työn kehittämiseen liittyvä osaamisalue. (Inkeri-Halonen, 2013, s. 5) Varhaiskasvatustlain uudistuksen myötä 1.9.2018 alkaen lastentarhanopettajan nimike muuttui varhaiskasvatuksen opettajaksi ja varhaiskasvatuksen sosionomiksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksena on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot. Sosionomin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon pitää sisältyä varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuvat opinnot (Varhaiskasvatustlain 540/2018 § 26, 27). Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuusvaatimuksena on kasvatust- ja ohjausalan perustutkinto, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava soveltuva tutkinto, joihin sisältyy tai joita on täydennetty riittävän laajoilla lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tutkinnonosilla (Varhaiskasvatustlain 540/2018 § 28).

## 2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelma on kokonaisuutena kolmitasoinen: se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä paikallisista ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. *Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden* tehtävä on varhaiskasvatuksen järjestämisen, toteuttamisen ja kehittämisen tukeminen sekä ohjaaminen. Perusteet ovat myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys, joka ohjaa ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista paikallisesti päätettävien asioiden kautta. (OPH, 2018, ss. 7–8)

Varhaiskasvatuksen järjestäjien, kuten muun muassa kunnan, tulee valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta suunnitella ja hyväksyä *paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat*. Ne ovat velvoittavia, ja niitä tulee jatkuvasti arvioida ja kehittää eteenpäin. Suunnitelman laaditaan niin, että sen pitää ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Paikallisen tason tehtäviä ovat mm. esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelma, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä lapsia ja perheitä, varhaiskasvatusta koskevat päätökset ja suunnitelmat. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu huolehtia siitä, että henkilöstöllä, huoltajilla sekä tietenkin lapsilla on mahdollisuutensa osallistua varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. (OPH, 2018, ss. 8–9)

*Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmalla* turvataan hänelle lain mukainen oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen sekä opetukseen ja hoitoon. Lähtökohtana ovat lapsen edut ja tarpeet. Henkilökohtaisten vasujen tavoitteet otetaan huomioon mm. lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Suunnitelma tarkennetaan vähintään kerran vuodessa lapsen tarpeiden mukaan, ja hänen mielipiteensä ja toiveensa tulee ottaa huomioon suunnitelmaprosessissa. Suunnitelmasta ei saa unohtaa huoltajien ja henkilöstön havaintoja ja näkemyksiä lapsen ryhmässä toimimisesta, kehityksestä ja oppimisesta. (OPH, 2018, ss. 9–11)

Varhaiskasvatuksessa demokratian toteutumiselle keskeisiä periaatteita ovat lasten oikeus tulla kuulluksi sekä osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa ja näitä pitää kunnioittaa (OPH, 2018, s. 26). Mukaan otavassa toiminnassa edistetään osallisuutta ja tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Lasten, henkilöstön ja huoltajien erilaiset näkemyksiä, aloitteita ja mielipiteitä arvostetaan. Nämä edellyttävät osallisuutta edistävien toimintatapojen ja rakenteiden tietoista kehittämistä. Osallisuutta vahvistavat lasten sensitiiviset kohtaamiset, myönteiset kokemukset kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. (Helsingin kaupunki, 2017, s. 31)



## 2.3 Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa

Oppimisympäristö tarkoittaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalisista sekä digitaalisista tekijöistä koostuvaa ympäristöä, jossa oppiminen rakentuu. Eri-laiset oppimisympäristöt hyödyttävät lapsia eri tavoin. Niissä tieto rakentuu todellisessa ympäristössä ja kiinnittyy todellisiin tilanteisiin. Oleellista on, että ne tarjoavat mahdollisuuksia itsenäiseen liikkumiseen ja omien ajatusten toteuttamiseen. Oppimisympäristöt vahvistavat yhteyksien luomista ja oman lähiympäristön välille kiinnittymistä. Lapselle oma lähiympäristö on tuttu ja merkityksellinen oppimisympäristö. Se tarjoaa paljon mahdollisuuksia asuinalueen ja sen toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja osallisuuteen. Omassa lähiympäristössä toiminen vaikuttaa positiivisesti lasten kehitykseen, sillä se antaa lapselle kokemuksen omatoimisesta, vapaasta osallistumisesta ja liikkumisesta. (Turun yliopisto, 2014)

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, käytäntöjä, yhteisöjä ja välineitä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöjä pyritään kehittämään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja niiden tulee tukea lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten oppimisen taitojen kehitystä. Oppimisympäristöjen suunnittelu ja rakentaminen tapahtuu yhdessä lasten kanssa. Niiden tavoite on tukea lasten luontaista uteliaisuutta, oppimisen halua, ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Oppimisympäristöjen monipuolisuus tarjoaa lapsille vaihtoehtoja mieluisan tekemisen löytämiseen, oli se vauhdikasta liikkumista, lautapelejä tai rauhallista oleilua. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävä on huomioida jokaisen lapsen kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti isoissa ryhmissä tai pienryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on oltava mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. (OPH, 2018, ss. 32–33)

Oppimisympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä pitää huomioida, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, jotta mahdollisesta perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöjen avulla edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan kulttuurista moninaisuutta esiin. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi teattereihin tai museoihin rikastuttavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa yhteistyömahdollisuuden varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välille. (OPH, 2018, s. 33)

Media ja digitaaliset ympäristöt ovat keskeisessä asemassa nykypäivää. Varhaiskasvatuksessa on käytössä tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja sekä muita välineitä. Niitä käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla ja esimerkiksi lasten omien mediavälineiden, lelujen tai muiden välineiden käytön määrittää varhaiskasvatuksen järjestäjä yhdessä huoltajien kanssa. (OPH, 2018, s. 33)

### 3 MEDIAKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA

Luvussa avataan opinnäytetyöaiheen tutkimustehtävän keskeisiä käsitteitä. Niiden kautta hahmottuu, mitä mediakasvatus sisältää sekä mitä välineitä siinä käytetään. Näitä käsitteitä käytetään opinnäytetyöraportin myöhemmissä luvuissa, joten niiden määrittely tässä on oleellista.

#### 3.1 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman 2018 perusteissa mediakasvatuksen käsitettä avataan lyhyesti oppimisen alueissa. Sen tarkoitus on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan median eri muotoihin ja annetaan mahdollisuus tuottaa leikkimielisesti omaa mediaa turvallisesti. Samalla halutaan ohjata lapsia median turvalliseen käyttöön sekä harjoitella lähde- ja mediakriittisyyttä. (OPH, 2018, ss. 45–46)

Mediakasvatuksella tarkoitetaan mediasta opettamisen ja oppimisen prosessia, joka tapahtuu mediakulttuurissa. Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, jonka avulla on tarkoitus vahvistaa monipuolista media-lukutaitoa, johon kuuluu kokemus, ymmärrys, taidot ja kykyä kriittisesti tulkita yhteiskuntaa. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus käsitetään käytännölliseksi toiminnaksi, jonka pedagogiikan tulee tukea lasten omaehtoista oppimista ja toimintaa median kanssa. (MLL, 2017, ss. 5–7) Mediakasvatuksessa kehitetään henkisiä ja teoreettisia välineitä ja pedagogisia käytänteitä, joilla ihmiset kykenevät toimimaan ja lisäämään toimintakykyisyyttään ja mahdollisuuksiaan media-ajan moninaisissa kulttuureissa. Media on paitsi teknologisia välineitä myös ajattelumme ja havaintomme mallien muovaajia. (Suoranta & Ylä-Kotola, 2000, s. 10)

Kasvatuksen maailma ei ole pelkästään vain tiedon maailma, vaan myös vapaan eettisen taitamisen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen, kumppanuuden ja yhteistoiminnan aluetta. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus sitoutuu kehittyviin sekä kasvaviin oppimisen ja elämänhallinnan taitoihin. Siinä on kyse pitkälti osaamisesta ymmärtää medioitunutta ympäristöä ja löytää kuhunkin tarkoitukseen sopivia toimimisen muotoja. Varhain aloitettava mediakasvatus mahdollistaa lisääntyneitä osallistumista ja osallisuutta. Siten lapset aidon vuorovaikutuksen kautta oppivat, että heidän ajatuksillaan on merkitystä ja ne ovat esittämisen arvoisia. Samalla lapset oppivat, kuinka itseään kannattaa ilmaista ja mihin hetkiin tarttua. (Suoranta & Ylä-Kotola, 2000, s. 51; Sintonen 2018, s. 94)

Mediakasvatukseen kuuluu valmiiden sisältöjen rinnalla myös mediateknologian käyttö monipuolisesti luovaan tuottamiseen. Monipuolinen mediakasvatus sisältää analyysia, tarinnankerrontaa, tiedonhankintaa ja omaa ilmaisua. Varhaiskasvatuksessa erilaisten teknologisten laitteiden

luova ja soveltava käyttö on hyvästä, sillä niille voidaan myös keksiä yhdessä omia soveltavia käyttötarkoituksia käytettävyyden rajoissa. Luova tuottaminen laitteiden avulla varhaiskasvatuksessa voi tarkoittaa erilaisia digitaalisia materiaaleja, esimerkiksi tarinoita, valokuvia ja kuvakollaaseja, kirjoja, elokuvia ja muita videoita. Virallisessa kasvatuskulttuurissa lasten tuottamat mediasisällöt usein jäävät suojelutarkoituksissa tyypillisesti pienen ja rajatun yleisön nähtäväksi tai joissakin tapauksissa eivät kohtaa yleisöään ollenkaan. (Sintonen, 2018, ss. 90—93)

Nykypäivän teknologian täyteinen eläminen vaatii kaikilta kansalaisilta yhä monipuolisempaa teknologian lukutaitoa: ihmisten tulee osata käyttää teknologiavälineitä sekä sen erilaisia muotoja ja tehdä valintoja vaihtoehtojen ratkaisujen välillä. Monimuotoisen teknologiakasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten kehittyvä identiteettiä itseensä luottavina teknologisina toimijoina. Teknologiaan tutustuminen alkaa lapsen lähiympäristöstä, arjen tutuista ilmiöistä ja esineistä. Kasvattajan tehtävänä onkin ohjata lapsia kiinnittämään huomiota teknologian käyttöön ja siihen liittyviin valintoihin sekä nimetä tutkittavia asioita oikein käsittein. (Hujala & Turja 2012, ss. 197—200) Teknologiakasvatuksellinen näkökulma tulee lyhyesti esille Helsingin kaupungin vasussa. Siinä lapsia tutustutetaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan, teknologian havainnointiin sekä omien luovien ratkaisujen keksimiseen. Lapsia rohkaistaan muun muassa toteuttamaan omia ideoitaan rakentamalla eri laitteista ja kokeilemaan eri laitteiden toimintaperiaatteita. (Helsingin kaupunki, 2017, s. 39)

Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten monilukutaitoa sekä tieto- ja viestiteknologista osaamista, koska niitä tarvitaan arjessa mm. oman perheen tai muiden ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologian roolia arjessa on tarkoitus tutkia ja havainnoida lasten kanssa sekä kokeilla erilaisia välineitä, sovelluksia ja pelejä. Mediamaailman moninaisuus huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa esimerkiksi ohjelmien, pelien ja digitaalisten sisältöjen avulla. Lasten roolit mediatuottajina varhaiskasvatuksessa ovat keskeisessä asemassa. ”Lasta ohjataan varhaiskasvatuksessa kohti tasapainoista mediasuhdetta, joka muodostuu erilaisten mediasisältöjen käyttämisen, käsittelyn ja tulkinnan ohella omasta tuottamisesta ja monipuolisesta mediailmaisusta.” (Helsingin kaupunki, 2017, s. 22).

### 3.2 Mediakasvattaja

Mediakasvatuksessa kasvattajan ajattelua ja käytännön työtä ohjaavat opetuksen taustalla vaikuttavat kasvatussuuntautumisen periaatteet. Se koskee informaalisia oppimisympäristöjä: kasvattajan tulee olla tietoinen ulkopuolisista kasvatuksen ja oppimisen maailmoista, niin lasten kulttuurista kuin laajasti yhteiskunnan kulttuurisista merkityksistä sekä vallitsevien että muuttuvien sosiaalisten trendien osalta. (Suoranta & Ylä-Kotola, 2000, s. 12)

Varhaiskasvatusalalla työskenteleville henkilöille on asetettu erilaisia kriteereitä, joita mediakasvattajana toimimiseen tarvitaan. Henkilön täytyy tietää oma roolinsa kasvattajana sekä siihen liittyvät periaatteet ja vaatimukset toimimiselle. Mediakasvattajan tulee jatkuvasti pohtia ja arvioida omaa työtänsä. Hän muistaa pitää huolta lasten mediaympäristön turvallisuudesta sekä omista mediataidoistaan ja kehittää niitä tarpeen mukaan, jotta pystyy antamaan asianmukaista mallia median käytöstä. Tätä varten henkilöä ympäröivään mediaan suhtautuminen on tutkiva, mutta kriittinen. (Stakes & Opetusministeriö, 2008, 14)

Hyvän mediakasvattajan tulee tunnistaa lasten erilaiset mediaan liittyvät tarpeet ja ottaa ne sekä median mahdollisuudet huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, johon hän tarvitsee tietämystä lasten mediamaailmasta. Tämän lisäksi on tärkeää osoittaa aitoa kiinnostusta lasten mediamaailmaa kohtaan ja muistaa käyttää sitä apuna toiminnassa. Erilaisia mediatuotoksia tehtäessä kasvattajan tulisi tietää tekijänoikeuksia ja niiden noudattamisesta ennen kuin julkaisee tuotoksia mihinkään. (Stakes & Opetusministeriö, 2008, 14)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen mediakasvattajan roolissa pitää tarjota sellainen yhteisö, jossa on yhdessä mahdollisuus miettiä lasten mediankäyttökokemuksia ja oikeita toimintatapoja. Tehtävänä on myös tukea mediakasvatustyötä kodeissa keskustelemalla mediasta lapsen ja vanhempien kanssa. Tärkeää on antaa perheille tukea sekä tietoa mediavanhemmukseen ka lasten mediakasvatukseen. (Stakes & Opetusministeriö, 2008, 28) Mediakasvattajan kannattaa hyödyntää tätä kasvatuskumppanuutta, koska lasten vanhemmilla voi olla kaikenlaista mediaosaamista, jota varhaiskasvatuksen ammattilainen on jo unohtanut tai ei osaa. Päiväkotien ja vanhempien olisi järkevää jakaa toisilleen harjoittamastaan mediakasvatuksesta sekä suhteesta mediaan, koska se on iso apu mediakasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen, 2006, s. 50)

### 3.3 Mediakasvatuksen toteutusmuodot ja välineet

Toteutusmuotoja mediakasvatukselle löytyy monenlaisia toteutustapoja, koska lasten mediamaailma on todella rikas. On tärkeä tarjota lapsille mahdollisuuksia mediasta oppimiseen ja mediakulttuurissa kasvamiseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee kannustaa lapsia uuden ja vieraan tekemisen kokeiluun, jotta median käyttö ja sen kautta tapahtuva oppiminen on monipuolista. Erilaisten työskentelytapojen varhaiskasvatuksessa, kuten myös mediakasvatuksessa, on tärkeää tuoda esiin lasten ajattelua, joka pitää ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa. (MLL, 2017, s. 10)

Lapselle leikki on luontainen tapa oppia, kehittyä sekä voida hyvin; leikkiminen tapahtuu luonnostaan. Leikkeihin tulee nykyaikana paljon vaikut-

teita eri medioista, jolloin medialeikit eivät oikeastaan eroa muista leikeistä, koska lapset osaavat sekoittaa hyvin yhteen arjen, mielikuvituksen ja median elementtejä. Nykypäivän mediavälineet eivät ole vaikeita käyttää ja suurimmalle osalle lapsista tuttuja esimerkiksi mediasisältöjen seuraamisesta. Yhdessä toiminta mediakasvatuksessa voi alkaa vaikka tabletilla valokuvaamisella päiväkotiympäristössä, jonka jälkeen voidaan yhdessä keskustella ja tutkia valokuvia. Tutkimalla mediaa lapset löytävät materiaaleja minäkuvan rakentamiseen ja oppivat hahmottamaan ympäröivää todellisuutta. Mediaesityksen kuten lastenohjelman tai kuvan tutkiminen ja tarkastelu kehittää monilukutaitoa sekä opettaa faktan ja fiktion tunnistamista. Mediavälineet kiinnittyvät myös taiteeseen, jossa kokemuksen osa-alueet ovat musiikillinen, kuvallinen, tanssillinen ja draamallinen toiminta sekä kädentaidot ja lasten kirjallisuus. Esiin pääsevät muodot, äänet, värit, tuoksut ja muut aistikokemukset sekä lapsen mielikuvitus pääsee vauhtiin satujen ja eri mediaesitysten luomisessa. Lapset ja kasvattajat voivat esimerkiksi yhdessä suunnitella ja askarella hahmot nukketeatteriin tarinan kera ja tehdä pienelokuvan siitä. (Niinistö ym., 2006, ss. 10–13)

Mediakasvatuksen toteuttamisessa käytettäviä välineitä on todella monipuolisesti, mutta pelkästään teknisten välineiden ja laitteiden käyttö ei tee mediakasvatuksesta laadukasta. Toteutukseen riittää tavallinen varhaiskasvatusympäristö, jolloin ei tarvita mitään erityistä välineistöä. Käytettävien materiaalien ja välineiden täytyy olla sopivia lapsen ikäkaudelle sekä kehitystasolle, ja lapsille tarjottavia mediasisältöjä on seurattava tarkasti. Mediakasvatuksellisen toiminnan sisältöä ja välineitä ovat esimerkiksi kirjat, kuvat, elokuvat, musiikki, sanoma- ja aikakauslehdet, pelit, kamera ja videokamera, televisio, älytaulut (smartboard), tietokone, radio, mikrofoni, matkapuhelin, taulutietokone eli tabletti, internet, virtuaaliset oppimisympäristöt ja medialelut. (Stakes & Opetusministeriö, 2008, s. 15)

### 3.4 Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman 2018 perusteissa pedagoginen dokumentointi on yksi osa, joka liittyy mediakasvatukseen. Sitä voidaan tehdä monella eri tavalla ja monenlaisilla menetelmillä. Pedagogiseen dokumentointiin on monia toteuttamistapoja, joista keskeisiä menetelmiä ovat esimerkiksi toiminnan ja leikkien kuvaaminen, videot, portfolioit/kasvukansiot, äänitallenteet sekä mediaesitykset. Dokumentoinnissa on tärkeää arvioida toimintaa ja kehittää sitä. Sen tarkoituksena on parantaa oppimisen edellytystä ja lasten kehitystä. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Näin lasten taidot ja tiedot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyviksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on olla lapsilähtöistä ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa sen prosessia. (Helsingin kaupunki, 2017, s. 47) Vanhempien ja lasten toiveet sekä yksikön yhteiset säännöt pitää ottaa huomioon dokumentoinnissa sekä toiminnasta viestittämisessä. Suunnitellusta sekä toteutuneesta toiminnasta

viestitään säännöllisesti sovittujen kanavien kautta. (Helsingin kaupunki, 2017)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan monipuolisesti tietoa esimerkiksi lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista ja lapsiryhmän toiminnasta konkreettisesti. Saatujen tietojen ja ymmärryksen kautta pystytään muokkaamaan muun muassa työtapoja ja oppimisympäristöjä enemmän lasten kiinnostuksia ja tarpeita vastaaviksi. Dokumentointi antaa lapsille ja huoltajille mahdollisuuden osallistua toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (OPH, 2018, s. 37) Pedagoginen dokumentointi on todellisen tapahtuman, ilmiön, idean tai rakenteen tallentamista ja sanoittamista. Dokumentti tallettaa muistiin, auttaa kokonaisuuksien hahmottamista, kehityksen näkemistä sekä toiminnan ja tavoitteiden suunnittelua ja arviointia. Dokumentointi tarjoaa mahdollisuuksia oman toiminnan tutkimiseen, nähdä ja kuulla uudelleen mitä on tapahtunut sekä auttaa ymmärtämään eri tapahtumia ja prosesseja. Se on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen lapsilähtöisessä suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. (Helsingin kaupunki, 2017.)

## 4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyö käsittelee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2018; OPH, 2016) vaikutusta päiväkotien arjessa toteutettavaan mediakasvatukseen. Tässä luvussa perustellaan aiheen valinta sekä tutkimuksen näkökulma. Lisäksi avataan työn taustaa ja lähtökohtia sekä tutkimukselle asetettuja tavoitteita. Opinnäytetyön työelämäyhteys eli työn tilaaja esitellään luvussa lyhyesti.

### 4.1 Tausta ja lähtökohdat

Nykykulttuurissa media on noussut keskeiseen asemaan. Erilaiset sisällöt ja välineet, jotka sisältävät mediaa, tuovat uusia sosiokulttuurisia ilmiöitä, esimerkiksi ajankäyttöön tai sosiaaliin tottumuksiin kuten tapoihin, joilla viestimme toisille. (Mediakasvatusseura, n.d.) Mannerheimin lastensuojeluliitto avaa mediakasvatusta kasvattajalle niin, että lapsi on oikeutettu hyvän ja terveen kehityksen sekä turvallisen elämän turvaavaan aikuiseen. Aikuisen tulee antaa lapselle mahdollisuus muodostaa käsitys itsestään, toisista ja ympäristöstään sekä siitä, miten media on osana lapsen elämää. (MLL, n.d.)

Varhaiskasvatussuunnitelma on aina ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa – varsinkin kun uusin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tuli voimaan vuonna 2018. Perusteissa painotetaan, että paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida sekä kehittää (OPH, 2018, s. 8). Varhaiskasvatussuunnitelma on myös hyvin laaja. Muun

muassa tämän takia rajaamme opinnäytetyömme tutkimustehtävän koskemaan varhaiskasvatuksessa toteutettavaa media- ja digikasvatusta. Toisena rajauksena on kyselyn suuntaaminen vain päiväkodin kasvatushenkilöstölle. Tulevina varhaiskasvattajina aihe kiinnostaa meitä juuri ajankoh-taisuutensa vuoksi. Varhaiskasvatuksen kenttä sosionomin (AMK) opinnäytetyön tutkimuskohteena on sekä luonnollinen että pakollinen valinta lastentarhanopettajan (ks. luku 2.1) pätevyyden saamiseksi.

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta on melko vähän tutkimuksia, vaikka mediakasvatus ei ole täysin uusi asia varhaiskasvatuksen kentällä. Dokumentoinnista sen sijaan on tutkimuksia juuri varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Rintakorpi käsittelee pro gradu -tutkielmassaan varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa dokumentointia. Tutkimuksesta ilmeni, että varhaiskasvattajien näkemysten ja käytännön toiminnan välillä vallitsi suuri ristiriita, eikä dokumentointia pystytty hyödyntämään pedagogisesti. Tutkimuksen mukaan, kun varhaiskasvattajat saivat pedagogista tukea ja normaalitilanteesta poikkeavia resursseja, yksiköissä alkoi kuitenkin viritä dokumentointityötä, jolla oli vaikutuksia entistä lapsilähtöisemmän toiminnan muodostamiseen. (Rintakorpi, 2010, s. 2)

#### 4.2 Työelämäyhteistyökumppanina yksi Helsingin varhaiskasvatusalue

Opinnäytetyön työelämäyhteistyökumppanina on yksi Helsingin kaupungin varhaiskasvatusalue, jonka varhaiskasvatuksen aluepäällikkö on opinnäytetyön yhteyshenkilö. Helsingin kaupungin varhaiskasvatus on jaettu 10 alueeseen, joissa on 434 päiväkotia. Näistä 119 on yksityisiä, 282 suomenkielisiä kunnallisia ja 33 ruotsinkielisiä kunnallisia. (Helsingin kaupunki n.d.) Jotta tutkimus pysyisi opinnäytetyön (15 op) laajuudessa, valittiin vain yksi varhaiskasvatusalue. Tällä alueella on 19 määrä päiväkoteja.

Helsinki valittiin tutkimuspaikaksi, koska se pääkaupunkina edustaa moninaisuutta. Ennakko-oletuksena on, että pääkaupunki voinee tarjota enemmän mahdollisuuksia myös mediakasvatuksen toteuttamiseen kuin pienemmät paikkakunnat. Olemme molemmat kotoisin pääkaupunkiseudulta, joten on kiinnostavaa nähdä, miten mediakasvatusta toteutetaan helsinkiläisissä päiväkodeissa. Työssä toteutettava Webropol-kysely suunnataan alueen päiväkodeille ja siellä 3—5-vuotiaiden ryhmissä sekä esikouluryhmissä työskenteleville lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille.

#### 4.3 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Janika Leppänen esittelee pro gradu -tutkielmassaan *Tietotekniikka ja mediakasvatus osana varhaiskasvatusta*, miten Kauhajoen kaupungin varhaiskasvatuksen päivähoitopuolella otetaan huomioon mediakasvatus sekä millä tasolla tietotekniikan osaaminen ja hyödyntäminen on. Tutkielmassa käsiteltiin lisäksi varhaiskasvattajien tietotekniikan käyttöä oman työnsä tukena ja lasten kanssa toimiessa. Pro gradu -tutkielman tuloksista

ilmenee, että huomion kiinnittämistä tulisi lisätä mediakasvatukseen sekä mediakasvatusta koskevaa koulutusta kaivataan enemmän. Varhaiskasvatijat omasivat tietotekniset perustaidot, mutta osassa osaamisalueista oli puutteita, jotka vaativat enemmän koulutusta. (Leppänen, 2014, ss. 4, 35–49). Leppäsen pro gradu –tutkielma valittiin tukemaan opinnäytetyön aiheuttamme, sillä se käsittelee mediakasvatusta sekä on suunnattu päiväkotien varhaiskasvattajille. Asetelma on samanlainen kuin tässä opinnäytetyössä. Pro gradu –tutkielma tarjoaa laaja-alaista tietoa aiheesta sekä sen tuloksia voidaan verrata tämän opinnäytetyön tutkimuksesta syntyneisiin tuloksiin.

Tuomas Kaltiala ja Jani Keski-Jyrä käsittelevät opinnäytetyössään *Lasten mediataidot siirtyessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen*, mitä mediataitoja lapsilla on, kun he siirtyvät päiväkodista peruskouluun. Opinnäytetyössä ilmenee lisäksi, millaisia teknologisia laitteita varhaiskasvattajilla on opetuksessaan käytössä ja miten he käyttävät niitä kasvatustyön tukena. Tutkimus oli laadullinen ja sen toteutus oli teemahaastattelut, jotka olivat suunnattu lastentarhanopettajille sekä ensimmäisen luokan opettajille. (Kaltiala & Keski-Jyrä, 2018, ss. 26–27) Opinnäytetyö perustuu varhaiskasvatukseen sekä mediataitoihin, joka antaa omalle opinnäytetyöllemme uusia näkökulmia mediakasvatukseen sekä tuloksia tukevia tietoja. Minkä takia opinnäytetyö valittiin aiempiin tutkimuksiin. Tuloksista ilmeni, että päiväkodissa lapsille luodaan hyvä teknologinen perusta laitteiden hallintaan, niin itse tekniseen puoleen kuin laitteiden fyysiseen käsittelyyn. (Kaltiala & Keski-Jyrä, 2018, ss. 35–49)

Kirsi Kolehmainen selvittää opinnäytetyössään *Pedagoginen dokumentointi Haapajärjen varhaiskasvatuksessa*, mitä tarkoittaa pedagoginen dokumentointi Haapajärjen varhaiskasvatuksessa, sekä miten sitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin sähköpostikyselyn kautta. Kysely suunnattiin lastentarhanopettajille. (Kolehmainen, 2019, ss. 13–17). Opinnäytetyö käsittelee pedagogista dokumentointia, joka tarjoaa tälle opinnäytetyölle laajempaa käsitystä pedagogiseen dokumentointiin, kun sitä käsitellään tuloksissa. Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että Haapajärven varhaiskasvatuksessa pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä tavoitteellisena, jossa lapsen yksilöllisyys, kasvu, kehitys, oppiminen ja oivaltaminen huomioidaan sekä tuodaan esille. Pedagoginen dokumentointi koetaan keinona tuoda varhaiskasvatuksen työ esille. Lisäksi tuloksista käy ilmi pedagogisen dokumentoinnin hyödyt ja haastavuus. (Kolehmainen, 2019, ss. 20–28)

Kati Rintakorpi esittelee pro gradu -tutkielmassaan *Lasten toiminnan dokumentointia varhaiskasvatuksessa*, minkälaisen varhaiskasvatuksen järjestelyiden, tunnelmien ja oppimisympäristöjen kanssa varhaiskasvatuksen dokumentointi on yhteydessä ja miten. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, mitä lasten toiminnan dokumentointi voi käytännössä tarkoittaa, miten varhaiskasvatijat suhtautuivat lasten toiminnan dokumentointiin ja miten dokumentoinnin avulla voidaan lisätä ja vahvistaa vuorovaikutusta



lapsen eri ympäristöjen välillä. Rintakorven tutkimus on pyrkinyt tuomaan monipuolisesti näkyviin dokumentoinnin olemusta sekä varhaiskasvatuksen käytänteissä että rakenteissa. Kyseessä oli monimenetelmäinen tutkimus, jonka aihepiirin tarkastelulla useasta suunnasta ja erilaisista näkökulmista oli tarkoituksena hakea vahvistusta tulkinnalle ja lisäämään tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimukseen osallistui 892 lasta varhaiskasvattajineen pääkaupunkiseudun 313 satunnaisesti valitusta varhaiskasvatusyksiköstä. (Rintakorpi, 2010, s. 2) Tutkimus käsittelee dokumentointia ja sopii siten taustatutkimukseksi, jonka tuloksiin voimme verrata tämän päivän dokumentointia sekä median käyttöä päiväkodeissa. Tulosten mukaan varhaiskasvattajien näkemysten ja käytännön toiminnan välillä on suuria eroavaisuuksia, jonka takia dokumentointia ei pystytty hyödyntämään pedagogisesti. Tutkimus esittää myös syntynyttä pedagogista dokumentointitietoa, kun varhaiskasvattajille annettiin lisätukea ja normaalitilanteista poikkeavia resursseja. Tämä vaikutti entistä lapsikeskeisemmän toiminnan muodostamiseen. (Rintakorpi, 2010, ss. 35—53)

#### 4.4 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, minkälainen vaikutus Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 (ja osin 2016) uudistuksella on ollut mediakasvatukseen varhaiskasvatuksen työntekijöiden arjessa. Tämän selvittämiseksi perehdyttiin vuoden 2018 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä verrattiin sitä vuoden 2016 sekä vuoden 2014 varhaiskasvatussuunnitelmiin mediakasvatuksen näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, millaisena mediakasvatus ymmärretään työntekijöiden keskuudessa, miten sitä käytetään arjessa ja kuinka sen vaikutus näkyy työntekijöiden eri työmenetelmissä.

## 5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -MENETELMÄT

Opinnäytetyön taustaa, tavoitteita ja lähtökohtia avattiin luvussa 4. Seuraavassa kuvataan tarkemmin opinnäytetyön tutkimustehtävä, tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmät. Tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kyse todellisen elämän kuvaamisesta ja tavoite on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, s. 157). Eskola ja Suoranta (1998, s. 13) määrittelevät laadullisen tutkimuksen yksinkertaisesti aineiston muodon kuvaukseksi, jolloin aineistoon voi käyttää eri lukutapoja, kuten kvantitatiivisia eli numeraalisia

## 5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävä käsittelee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita vuodelta 2016 ja 2018 mediakasvatukseen painottuen. Tavoitteena on selvittää, miten perusteiden uudistukset ovat vaikuttaneet päiväkodin arjessa toteutettavaan mediakasvatukseen kasvatushenkilökunnan näkökulmasta.

Päätutkimuskysymykseksi muotoutui seuraava:

- Mitä varhaiskasvattajat kertovat mediakasvatuksen toteutumisesta ja toteuttamisesta päiväkodissa?

Tätä tukevia alakysymyksiä ovat seuraavat:

- Kuinka paljon teknologia on päiväkodin arjessa mukana?
- Miten pedagogista dokumentointia toteutetaan mediavälinein?
- Miten Opetushallituksen vasun perusteiden uudistukset ovat vaikuttaneet mediakasvatuksen toteuttamiseen työntekijöiden mielestä?

Alun perin alakysymyksenä oli myös seuraava: Millaisia eroja mediakasvatuksen toteutumisessa on tutkimukseen valitun Helsingin kaupungin varhaiskasvatusalueen päiväkotien välillä? Tämä kysymys karsittiin lopulta pois, sillä vastaukset olivat nimettömiä. Erojen päättelemineen on siis täysin mahdotonta.

## 5.2 Aineistonkeruu Webropol-kyselyllä

Aineistonkeruumenetelmänä oli Webropol-kysely, joka valikoitui helppokäyttöisyyden sekä helpon lähestyttävyyden takia. Sen avulla pystytään myös saamaan useammalta päiväkodilta vastauksia. Kyselyyn sisällytettiin sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä. Kysely suunnattiin työelämäyhteistyökumppanina toimivan yhden Helsingin kaupungin varhaiskasvatusalueen päiväkotien henkilökunnalle eli lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille. Kyselyt aloitettiin heti vuoden 2019 toukokuussa, kun tutkimuslupa oli saatu Helsingin kaupungilta. Ennen kyselyn lähettämistä testasimme kyselyn opinnäytetyöryhmällemme saadaksemme palautetta ja parannusehdotuksia valmiiseen kyselyyn. Kyselyyn tehtiin muutoksia muun muassa kysymysten järjestyksessä, lausemuodoissa sekä selkeydessä. Lisäksi kyselystä karsittiin turhia kysymyksiä tai niitä muutettiin sopivampaan muotoon. Tutkimuslupa anottiin heti, kun opinnäytetyösuunnitelma oli hyväksytty opinnäytetyön ohjaavalla opettajalla ja esitetty suunnitelmaseminaarissa.

Verkkokysely on helppo suunnata monelle vastaajalle, ja huolellisesti suunniteltuun lomakkeeseen vastaaminen, tulosten käsittely tallennet-

tuun muotoon sekä analysointi on nopeaa. Verkkokyselyssä on myös haittapuolensa, esimerkiksi vastaamattomuus voi olla suurta, vastaaja ei välttämättä ota kyselyä vakavasti ja vastaa täysin rehellisesti tai vastausvaihtoehdot eivät ole onnistuneita vastaajien näkökulmasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, s. 190) Webropol on kyselytyökalu, jonka avulla loimme verkkokyselyn päiväkodin työntekijöille. Webropol-työkalun avulla vastausten käsittely digitaalisesti on mahdollista (Webropol n.d.). Tutkimus on luonteeltaan enemmän laadullinen kuin määrällinen, sillä kysymykset sisältävät enemmän tekstimuotoisia avoimia vastauksia kuin monivalinta- tai esimerkiksi asteikkovastauksia.

Toisin sanoen aineisto koostuu pääosin avonaisten kysymysten vastauksista, jotka vaativat tulkintaa. Aineistossa on myös määrällisen tutkimuksen piirteitä eli laskettavia tuloksia, kuten suljetut kysymykset sekä monivalintakysymykset. Webropol-kyselyn valinta perusteltiin jo aikaisemmin. Kyselyn tulee kuitenkin ulkoasultaan herättää kiinnostusta ja olla pituudeltaan kohtuullinen, koska liian pitkä kysely voi karkottaa vastaajat. Kysymykset pitää olla loogisessa järjestyksessä ja alkuun kannattaa laittaa helposti vastattavia kysymyksiä eikä vaikeita ja laajoja. (KvantiMOTV, 2010) Tutkimuksemme kyselyyn vastattiin anonyymisti ja samaan kyselylomakeeseen oli mahdollista vastata yhdessä useampi henkilö, kunhan kyselyn alussa merkittiin vastaajien määrä sille osoitettuun kohtaan. Kysely lähetettiin linkkinä sähköpostilla päiväkotien johtajille, jotka jakoivat sen eteenpäin ryhmien lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille. Kyselyyn vastasi yhteensä 22 henkilöä, ja on mahdotonta tietää, kuinka monta vastaajaa kaiken kaikkiaan olisi voinut olla. Kyselylomake on raportin liitteenä 1.

### 5.3 Aineiston analyysi teemoitellen

Laadullisen aineiston analysoinnilla luodaan aineistoon selkeyttä ja tuodaan uutta tietoa tutkittavasta kohteesta (Eskola & Suoranta, 1998, s. 138). Aineiston analyysi alkaa ensin kyselyn tekstimuotoisten vastausten litteroinnilla eli puhtaaksikirjoittamisella, joka helpottaa sen hallitsemista ja analysointia raporttia kirjoittaessa. Aineiston vastaukset kannattaa numeroida litteroidessa juoksevin numeroin, koska se helpottaa sen käsittelyä sekä analyysia paljon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a) Monivalinta- tai asteikkokysymysten vastauksia analysoidaan taulukoiden sekä tuloksia esitetään myös esimerkiksi diagrammeihin

Ennen litteroinnin aloitusta pitäisi olla tiedossa, mitä analyysimenetelmää aiotaan käyttää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia tehdään rinnakkain tutkimusprosessin kanssa ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa analysointi alkaa mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, ss. 217–218)

Aineiston analyysimenetelmiksi olivat ehdolla luokittelu ja teemoittelu. Ajatellen aineistoa, joka koostuu mahdollisesti suuresta joukosta tutkimuskohteita, niin luokittelu on sopiva vaihtoehto. Luokittelun avulla voidaan

muodostaa erilaisia ryhmiä tai kategorioita aineistosta, kun se sisältää suuren joukon esimerkiksi kyselyyn vastaajia/tuloksia. Luokittelua käytetään yleensä määrällisessä sekä tilastollisessa tutkimuksessa menetelmänä, mutta sitä voidaan käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa. Tutkimuskohteista voidaan muodostaa erilaisia jäsenyyksiä ja ryhmittelyjä, jotka kuvaavat ja selittävät kohdejoukon koostumusta tai olemusta. Luokittelussa tutkimusaineiston kohdejoukko jaetaan luokkiin, joihin sijoitetaan tapaukset tai kohteet tutkimuksessa ilmenevät asiat muodostavat saman ominaisuuden tai asiat muistuttavat toisiaan. (Jyväskylän yliopisto, 2015) Luokittelun avulla voidaan myös luokitella kysymykset erilaisiin aihekategorioihin. Näin tehden aineiston analysointi on järjestelmällistä ja suunniteltua.

Teemoittelu taas tarkoittaa tiukkaa aineiston ja teorian yhteyttä (Kortteenen, 1992, Eskolan ja Suorannan, 1998, s. 180 mukaan). Teemoittelun avulla aineistosta etsitään samanlaisia yhtäläisyyksiä tai eroavaisuuksia toisistaan ja aineisto järjestellään samojen teemojen mukaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b). Aineistosta pitää ensiksi löytää tutkimusongelman tai kysymysten kannalta olennaiset aiheet ja erotella ne sen jälkeen. Onnistuakseen teemoittelu tarvitsee teorian sekä empirian vuorovaikutusta, joka esiintyy tutkimusteksteissä niiden toisiinsa lomittumisena. Teemoittelulla pystyy nostamaan tekstiaineistosta erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta, 1998, ss. 176–180) Teemoittelu on oivallinen keino nähdä tulevan aineiston yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sekä verrata eri aineisto tietojen toisiinsa. Se toimii hyvänä erottelijana sekä selkeyttäjänä analysoitavalle aineistomäärälle ja sen avulla aineistoista voidaan havainnoida erilaisia asioita, jotka ovat keskeisiä aineistossa. Keskeisille yhtäläisyyksille tai eroavaisuuksille voidaan miettiä yhdistäviä nimittäjiä, teemoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b)

Analysointimenetelmäksi tutkimuksessamme valikoitui teemoittelu, vaikka analysointimenetelmässä onkin joiltain osin myös luokittelun piirteitä. Tulosten analyysi aloitettiin jokaisen vastauksen tulostamisella paperiksi. Jokaiseen paperiseen vastauslomakkeeseen kiinnitettiin muistilappu, jossa oli vastanneiden lukumäärä sekä ammattinimike. Vastauslomakkeiden avointen kysymysten vastaukset kirjoitettiin Wordiin kyselykysymysten alle. Wordissa vastaukset maalattiin eri väreillä sen mukaan, mitä samoja teemoja vastauksista nousi ylös. Vaihtoehtoiset ja numeraaliset vastaukset kerättiin omaan Word-tiedostoonsa. Vastauksia luettiin moneen otteeseen uudestaan ja uudestaan, jotta tulkinta olisi mahdollisimman luotettava. Koska opinnäytetyötä tehtiin parina, jaettiin myös tulkintoja vastavuoroisesti sekä käytiin läpi toisen kokoamia tuloksia. Näkemysten jakamisella karsittiin epäselvyyksien aiheutuminen sekä liian yksipuolinen analysointi. Analysointiin käytettiin muutamia päiviä, ja tuloksia käytiin vielä niiden teemoittelun jälkeenkin uudestaan läpi. Lopulliseen opinnäytetyön versioon tulokset jaettiin kolmeen eri aihealueeseen: mitä

mediakasvatus on vastaajien mukaan, mediavälineet päiväkotitoiminnassa ja pedagoginen dokumentointi.

## 6 VARHAISKASVATTAJILLE SUUNNATUN KYSELYN TULOKSET

Tulosten raportointi on jäsennelty analyysistä saatujen teemojen mukaan eli kunkin teeman kohdalla kuvataan siihen liittyvien kysymysten tulokset. Aluksi selvitetään taustatiedoista saatavien tulosten mukaan kyselyyn vastaajien määrä ja kuvataan vastaajajoukko yleisesti. Tämän jälkeen raportoidaan tulokset, jotka kiinnittyvät teemoihin: Mitä mediakasvatus on? Miten sitä toteutetaan lasten kanssa? Millaisia mediavälineitä käytetään päiväkodin arjessa? sekä Millaista pedagogista dokumentointia toteutetaan?

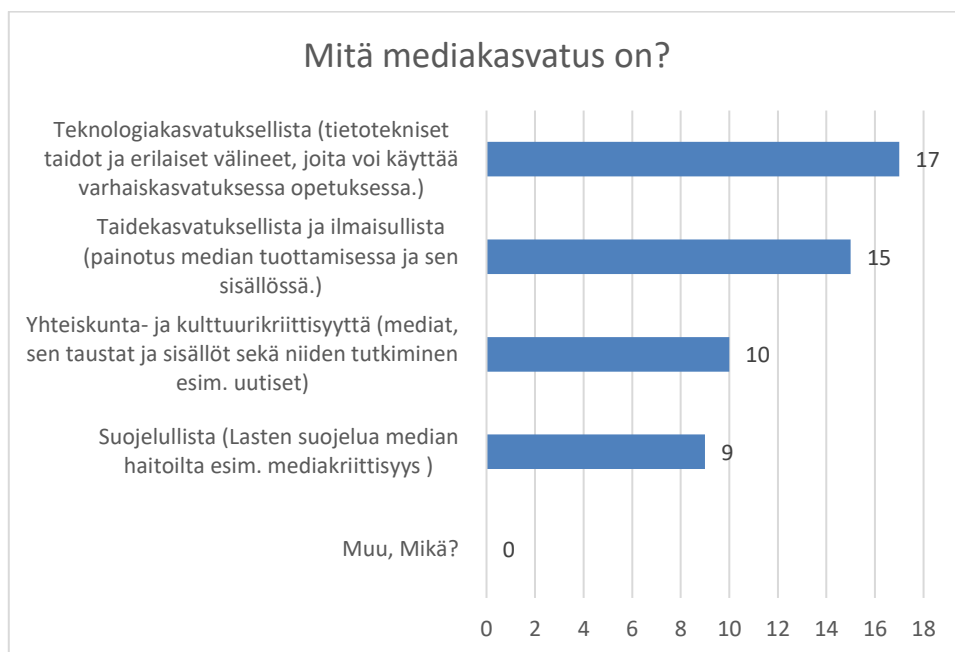
Kyselyyn oli mahdollista vastata yksin, parina tai ryhmänä. Vastauksia saatiin yhteensä 19, joista kolmeen vastasi enemmän kuin yksi vastaaja. Todellinen määrä vastaajia oli 22 henkilöä, ja näistä varhaiskasvatuksen opettajia oli 12 ja lastenhoitajia 10. Vastaajista 11 henkilöä työskenteli 2–4-vuotiaiden lasten ryhmässä, 10 henkilöä 3–5-vuotiaiden ryhmässä ja 3 esikouluikäisten ryhmässä. Kyselyssä päätavoitteena oli selvittää, miten mediakasvatus näkyy päiväkodeissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016 ja 2018) uudistamisen jälkeen.

### 6.1 Mitä mediakasvatus on ja miten sitä toteutetaan?

Tähän syntyneeseen teemaan kuuluvat vastaajien näkemykset siitä, mitä mediakasvatus on sekä valmiiden vastausvaihtoehtojen valintoina ja omin sanoin kuvailtuna. Lisäksi avataan vastaajien näkemyksiä mediakasvatuksen toteuttamistavoista, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vaikutusta ja ohjeistuksien riittävyttä mediakasvatuksen toteuttamiseen. Lopuksi käsitellään vastauksia siihen, miksi mediakasvatus on vastaajien mielestä tärkeää ja tarpeellista.

#### 6.1.1 Mediakasvatus teknologia-, ilmaisu- ja yhteiskuntakasvatuksena

Kyselyn alkuun haluttiin ensin selvittää henkilökunnan näkemystä siitä, *mitä mediakasvatus heidän mielestään on ja miten he toteuttavat sitä arjessa lasten kanssa*. Vastaajille annettiin valmiita vaihtoehtoja, joista saattoi valita useamman kuvaamaan vastaajan mielipidettä. Kuvasta 1 ilmenee, että 15 vastanneen mielestä mediakasvatus on taidekasvatuksellista ja ilmaisullista. 17 vastanneen mielestä mediakasvatus on teknologiakasvatuksellista ja 10 vastanneen mielestä se on yhteiskunta- ja kulttuurikriittisyyttä. Mediakasvatus oli myös 9 vastanneelle suojelullista.



Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mielipide siitä, mitä mediakasvatus on.

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan mediakasvatusta muutamalla sanalla ja vastauksista nousi esille, että mediakasvatus on monimuotoista ja tarpeellista. Sen tärkeys on korostunut entisestään ja sen rooli nykyajan kasvatuksessa on oleellinen. Sitä pitäisi toteuttaa ikäryhmittäin, joissa tutustutaan eri medioihin ja opetellaan niiden käyttöä.

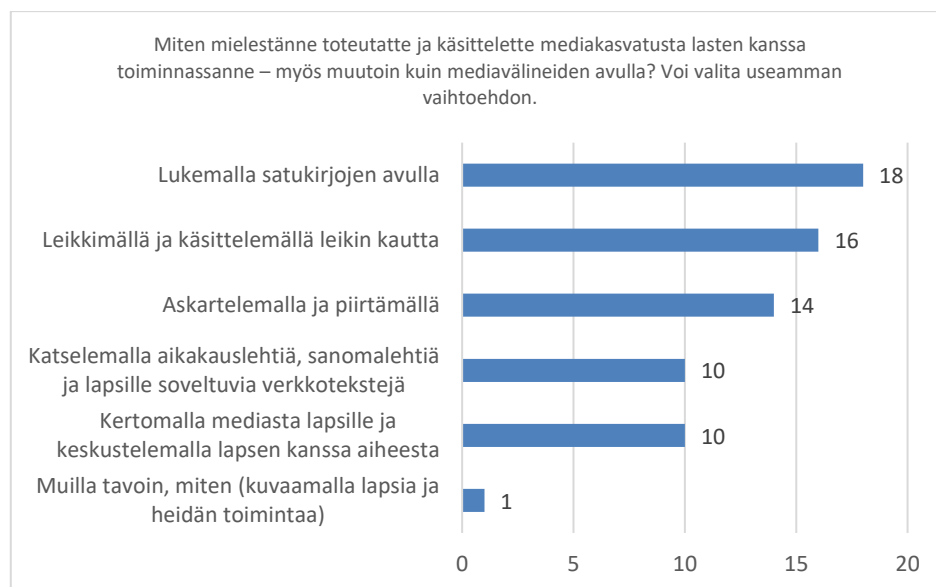
Mediakasvatuksen tärkeys on korostunut viime vuosien aikana, sillä erilaisten medioiden käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Mediakasvatusta on hyvin tärkeää toteuttaa ikätasoisesti varhaiskasvatuksessa eri alustoja käyttäen.

Arjen jokapäiväisiä mediavälineitä, lasten näkökulmasta kirjat, lehdet, musiikki esim. youtubesta, tv., mitä katsotaan ja kuunnellaan ja miksi

### 6.1.2 Mediakasvatuksen toteuttamistavat

Seuraavaksi kysyttiin *mediakasvatuksen toteuttamistavoista*. Kysymykseen oli valmiit vaihtoehdot, joista viimeiseen sai kirjoittaa vapaasti sellaisia toteutustapoja, joita ei ollut valmiina vaihtoehtoina. Mediakasvatuksen toteutuksessa yleisimpänä toteutus- ja käsittelymuotona oli satukirjojen lukeminen, joka oli kaikilla paitsi yhdellä vastaajalla käytössä. Kaikki kuvassa 2 annetut valmiit vaihtoehdot olivat yli puolella vastaajista käytössä. Leikki sekä askartelu ja piirtäminen olivat keskeisimpiä. Nämä toteutusmuodot olivat vaihtoehtoina, koska mediakasvatusta voidaan käsitellä

mm. leikin ja askartelun kautta. Eri tekstien lukeminen ja katselu sekä mediasta kertominen ja keskustelu lasten kanssa olivat molemmat 10 vastaajalla mukana toiminnassa jollain muotoa. Yhden vastaajan kertoma toteutusmuoto oli lasten valokuvaaminen omassa toiminnassaan. Eri mediavälineiden käyttöä ja riittävää määrää päiväkodin arjessa käsitellään myöhemmin luvussa 6.2.



Kuva 2. Mediakasvatuksen toteutustavat lasten kanssa kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mukaan.

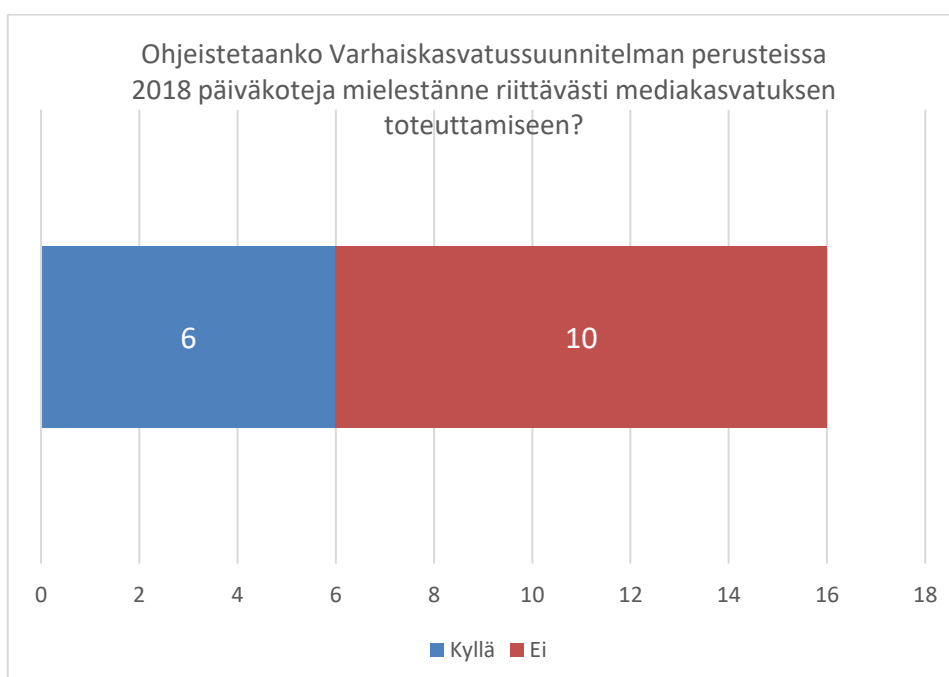
### 6.1.3 Vasun perusteiden (OPH) vaikutus ja ohjeistuksen riittävyys

Kyselyssä kysyttiin suoraan, *miten vastaajien mielestä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ja 2018 ovat vaikuttaneet mediavälineiden käyttämiseen ja mediakasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissa*. Vastaa- jille oli valmiit vastausvaihtoehdot kysymykseen. Kuvan 3 vastaukset osoit- tavat, että velvoittavat perusteet ovat lisänneet mediavälineiden käyttöä ja mediakasvatuksen roolia päiväkodin arjessa. Pedagogisen dokumen- toinnin merkitys päiväkodin arjessa on kasvanut ja sitä on alettu käyttää enemmän. Mediakasvatuksessa otetaan enemmän huomioon myös vasun perusteissa kirjatut oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen alueet sekä nyky- aikana tärkeänä nähtävä mediakriittisyys. Kukaan ei koe, että asiat olisivat pysyneet ennallaan uudistuksen jälkeen.



Kuva 3. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mielipiteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 ja 2018 vaikutuksista mediakasvatukseen.

Kyselyssä kysyttiin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohjeistuksen riittävydestä mediakasvatuksen toteuttamiseen päiväkodin arjessa. Vastaajille oli vaihtoehtoina kyllä vai ei (Kuva 4.). Lisäksi pyydettiin perustelemaan, miten ohjeistetaan tai ei ohjeisteta riittävästi.





Kuva 4. Vastanneiden varhaiskasvattajien mielipiteet Vasun 2018 riittävästä ohjeistuksesta.

Kuuden vastaajan mielestä perusteissa ohjeistetaan tarpeeksi, mutta vain kaksi selitti, miten. Vastaajista kymmenen oli sitä mieltä, että ei ohjeisteta ja heistä jopa seitsemän perusteli miksi ohjeistus ei riitä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 ohjeistuksessa mediakasvatusta on avattu kevyesti. Asiaa riittää, mutta sitä voisi olla monipuolisemmin ja selitetty selkeämmin käyttäen käytännön esimerkkejä apuna.

liian ympäröivä

Asiaa on vain raapaistu pinnalta

talon sisäinen, dokumentointi

Kerrotaan yleisellä tasolla, mitä se on – siitä jokainen voi talokohtaisesti toteuttaa haluamallaan tavalla resurssiensa mukaan

Perusteissa on mielestäni selitetty selkeästi mediakasvatuksen merkitys, mutta konkreettisia esimerkkejä työhön olisi hyvä löytyä enemmän, jotta aiheeseen vähemmän perehtyneilläkin olisi helpompaa hyödyntää mediakasvatusta.

#### 6.1.4 Mediakasvatuksen tarpeellisuus ja yhteistyökumppanit

Kyselyyn osallistuneiden mielipiteet päiväkodissa toteutettavan mediakasvatuksen tarpeellisuudesta on jaoteltavissa kolmeen teemaan: näistä yhden mukaan mediakasvatus on hyvä ja hyödyllinen asia arjessa, vaikka tarvittaisiin lisätietoa toteuttamistavoista. Toisesta näkökulmasta suhtautuminen mediakasvatukseen on kaksijakoista tai voisi sanoa kriittistä: vaikka mediakasvatus on hyvä toimintamuoto arkeen, se ei saa viedä aikaa pois muilta osa-alueilta. Kolmannesta näkökulmasta vastaajat näkevät mediakasvatuksessa vielä kehittämistä, koska sen toteutus on eritasoista ryhmien kesken tai hyvin yksipuoleista. Lisäksi osaamisen taso ja digilaitteiden käytön määrä vaihtelevat riippuen työntekijästä ja päiväkodin koko kasvatushenkilökunnasta.

Mediakasvatus on hyödyllistä ja tarpeellista, mutta koen, että sen mahdollisuuksista ja erilaisista toteuttamistavoista tarvittaisiin lisää tietoa.

Kaksijakoinen. Toisaalta olisi ihanaa, että on koneeton alue elämässä pienillä. Toisaalta koen että median hyödyntäminen jossain määrin on perusteltua. (esim.materiaalien hakeminen, musiikki, kuva ym.)

Varamasti hyvä juttu, kaiken muun ohella, ei voi mennä kaiken muun ohi!

Mediakasvatus on liian vähäistä, painottuu liikaa vaan kuvien ottamiseen ja kuvien kautta toiminnan muisteluun

Osa porukasta käyttää enemmän digilaitteita, toiset ainoastaan vaikka satukirjoja

Viimeisenä vastaajilta kysyttiin mielipiteitä siihen, *miksi päiväkodin tulee tai tulisi toteuttaa monipuolista mediakasvatusta lasten kanssa*. Vastauksien pääkohdiksi nousivat mediakasvatuksen monipuolisuus ja laaja-alaisen oppimisen toteutuminen, lasten kasvaminen median keskellä ja median edut sekä eri muotojen turvallinen käyttäminen ja viimeisenä median paikka nykyajassa. Lapsille halutaan opettaa median sekä mediavälineiden monipuolinen ja turvallinen käyttö varhaisesta lähtien, koska median käyttäminen lisääntyy kouluun siirtyessä.

se on monipuolista ja tuo uusia mahdollisuuksia

Lapset kasvavat keskellä mediaa, internetiä.. on aikuisen tehtävä opettaa median lukutaitoa, kriittisyyttä ja sitä miten eri tavoin OPPIMISEEN eri laitteita voi käyttää

Tietotekniikalla on suuri rooli nyky-yhteiskunnassa, joten esimerkiksi turvallisesta netin käytöstä tulisi mielestäni keskustella ja sitä harjoitella lasten kanssa varhaiskasvatuksessakin.

Em. mukaan, media on osa nykylasten arkea niin kuin mikä tahansa muukin. Siksi sen tulisi näkyä myös päiväkodissa

Kyselyn lopussa kysyttiin, *mitä yhteistyökumppaneita päiväkodeilla on mediakasvatuksessa*. Vastanneiden tietojen pohjalta suurin osa päiväkodeista tekee yhteistyötä kirjastojen kanssa tai kirjastoon liittyvien asioiden kanssa, esimerkkeinä tästä mainittiin kirjastoautot sekä kirjastojen järjestämät mediankäyttö- ja pelitapahtumat. Aineistosta nousi esiin myös kulttuuripalvelujen, kuten kulttuuritalon, elokuvateatterien ja erilaiset mediamessujen yhteistyö päiväkotien kanssa. Parista vastauksista ilmeni myös lähikoulujen kanssa tehtävä yhteistyö sekä mediataitoviikot ja erilaiset hankkeet, joissa päiväkodit ovat mukana.

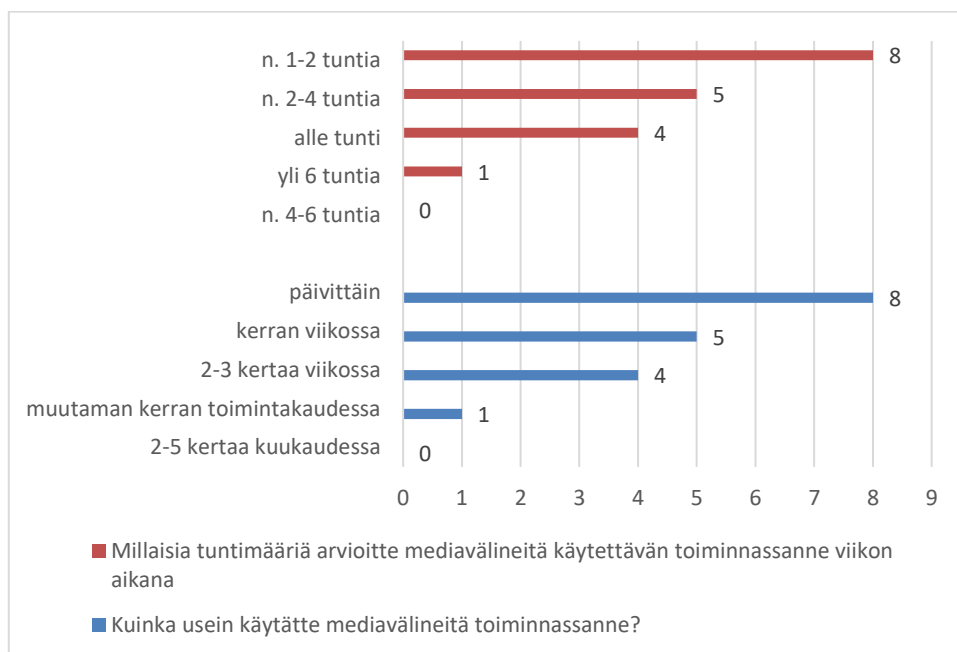
## 6.2 Mediavälineiden käyttö, hyödyt ja mahdolliset haitat

Vastaajilta kysyttiin, *mitä mediavälineitä heillä on käytössä* ja kaikkien vastanneiden päiväkodeissa on kuvan 5 perusteella käytössä mediavälineinä tabletit (iPad ym.), cd-soittimet ja älypuhelimet. Pöytätietokoneet olivat kahta vastaajaa lukuun ottamatta muilla käytössä. Loppujen mediavälineiden määrät jäivät alle 50 %, joista eniten esillä olivat projektori, kamera ja kannettava tietokone. Älytaulu, dokumenttikamera sekä muuna mediavälineenä mainittu interaktiivinen näyttö ovat jokainen käytössä eri päiväkodissa. (Kuva 5.)



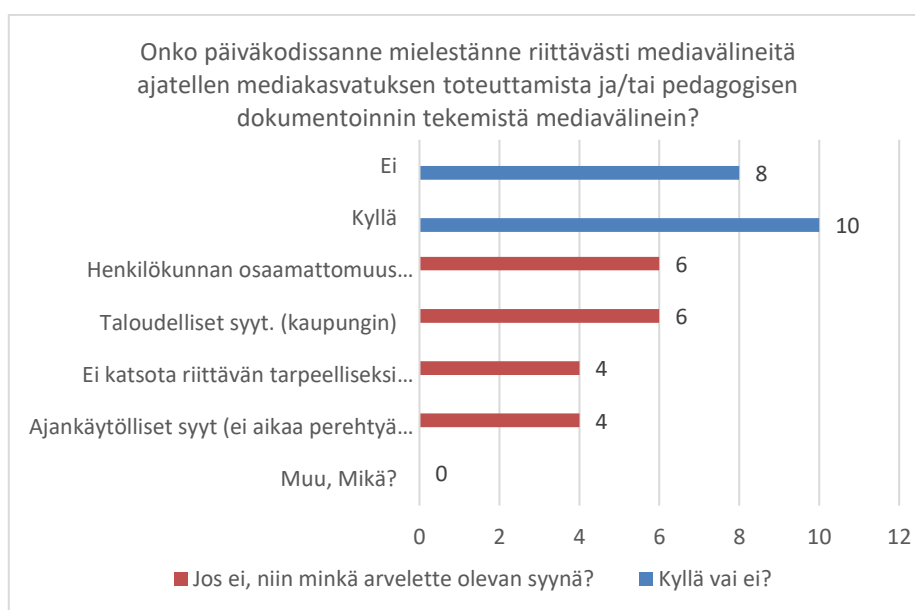
Kuva 5. Päiväkodeissa käytettävät mediavälineet kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mukaan.

*Mediavälineiden käyttömäärät* vaihtelevat vastaajien päiväkodeissa, mutta 17 vastaajan mukaan niitä käytetään vähintään kerran viikossa. Ainoastaan yhdellä vastaajalla käyttö määrä jää vain muutamaan kertaan toimintakaudessa ja yksi osallistuja jätti vastaamatta. Vain yhden vastaajan toiminnassa tuntimäärä menee viikoittain yli kuuden tunnin. Neljällä käyttöaika jää alle tuntiin, viidellä noin 2–4 tuntia ja suurin vastaajista käyttää noin 1–2 tuntia aikaa mediavälineisiin. (Kuva 6.)



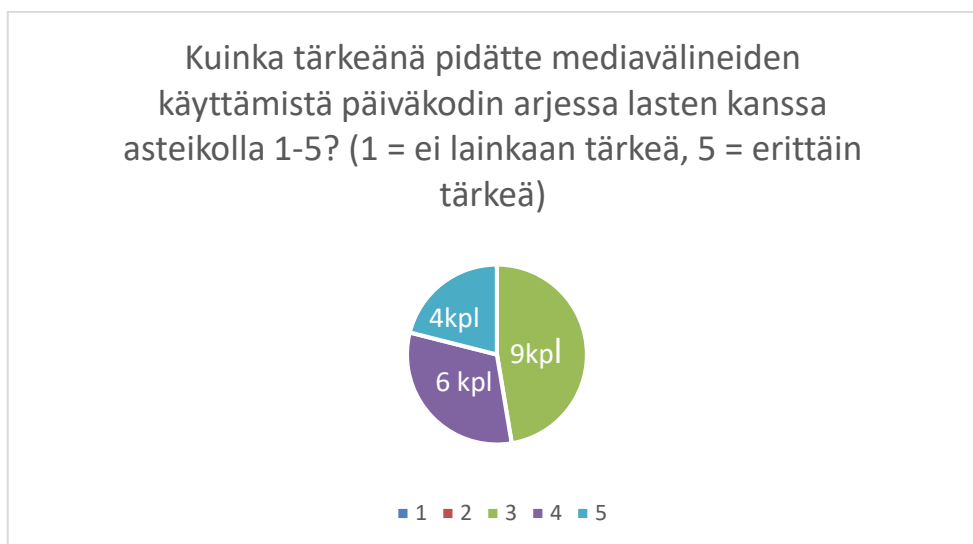
Kuva 6. Mediavälineiden käyttöön kuluva aika päiväkodeissa kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien vastaajien mukaan.

Kyselyssä kysyttiin, onko päiväkodissa riittävästi mediavälineitä. Kuvassa 7. esitettyjen vastauksien mukaan 10 vastaajan päiväkodissa on *tarpeeksi mediavälineitä mediakasvatuksen sekä pedagogisen dokumentoinnin toteuttamista varten*. Kahdeksan vastaajan päiväkodissa tilanne on taas päinvastainen. Mediavälineiden liian vähäinen määrä johtuu tulosten mukaan taloudellisista syistä tai siitä, että henkilökunnalla ei ole riittävä osaamista välineiden käytössä. Näiden lisäksi syynä voi olla, että mediavälineitä ei pidetä riittävän tarpeellisina hankintoina tai ajan puute esimerkiksi eri vaihtoehtoihin tutustumisessa.



Kuva 7. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mielipiteet mediavälineiden riittävästä määrästä.

Vastaajilta kysyttiin *mediavälineiden käyttämisen* tärkeyttä. Kaikkien vastaajien mielestä mediavälineiden käyttö on tärkeää tai erittäin tärkeää varhaiskasvatuksessa. Tarkennukseksi kysyttiin vielä, miksi mediavälineiden käyttö ei ole tai on tärkeää lasten kanssa päiväkodin arjessa. Vastauksissa mainittiin eniten mediavälineiden rooli nykyisin esimerkiksi tiedonkulussa; sekä lapsille että vanhemmille tulee tarjota varhaiskasvatusta, joka on ajan tasalla. Mediavälineet ovat pedagogisen dokumentoinnin edellytys, jotta voidaan yhdessä lasten, vanhempien ja työntekijöiden kanssa seurata toimintaa ja lapsen kehitystä. Lasten on myös hyvä tutustua ja opetella käyttämään erilaisia mediavälineitä jo ennen kouluikää. Kahdessa vastauksessa huomautettiin myös siitä, ettei ruutuajan määrä saa nousta liikaa, vaikka mediavälineiden käyttäminen onkin tärkeää. (Kuva 8.)



Kuva 8. Mediavälineiden tärkeys päiväkodin arjessa kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mukaan.

Pidän tärkeänä, että mediavälineet näkyvät varhaiskasvatuksessa ja niitä lasten ikätason mukaisesti harjoitellaan käyttämään, jotta kaikilla lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet tutustua mediavälineisiin. Mielestäni mediavälineitä on hyvä ottaa varhaiskasvatuksen arkeen mukaan, mutta kuitenkin pidän tärkeänä myös sitä, ettei lasten ruutuaika pitene liiaksi.

Lapset elävät keskellä mediavälineitä ja niiden murrosta. On tärkeää opettaa jo pienestä pitäen miten eri tavoin mediaa voi käyttää. Lähdekritiikin opettaminen myös tärkeää.

Meidaaninen kasvatusta ja teknologia, laitteiston hallitseminen yms on nykyaikaa. Kouluissa tehdään paljon jo ensimmäisellä

luokalla tablettien ja koneiden kanssa töitä, lapsen on hyvä niihin tutustua ja jotenkuten niitä jo hallita ennen koulun alkua.

Tärkeyden lisäksi vastaajien tuli pohtia *mediavälineiden käyttämisestä syntyviä hyötyjä* päiväkodin arjessa ja kirjoittaa tästä ajatuksia. Vastauksissa nousi esille monipuolisuus, joka näkyy opetuksessa, toiminnan rikastumisena ja laitteiden käytössä. Toinen pääkohta oli mediavälineiden iso rooli pedagogisessa dokumentoinnissa, koska esimerkiksi lapset pääsevät itse kuvaamaan mielenkiintoisia kohteita ja niistä voidaan suunnitella sekä toteuttaa jokin projekti, jonka voi vanhemmille esittää.

Asioita voi opettaa eri keinoin ja tavoin. Mediavälineiden käyttö monipuolistaa asioiden opettamista ja harjoittelua. Esim. vaikka A-kirjainta, matikkaa, ihmiskehoa jne. voi opettaa mediavälineiden avulla vieläkin monipuolisemmin.

Lapset ja vanhemmat saa osallistumaan paremmin varhaiskasvatukseen

Toiminnan rikastuminen, Tekniikka motivoi lapsia toimintaan, Tapahtuneisiin voidaan palata kuvien kautta

Mediavälineet ovat hyviä dokumentoinnin apuvälineitä, joita voi käyttää myös lasten kanssa yhdessä. Välineiden käytöllä voi toimintaan tuoda uusia ulottuvuuksia, esimerkiksi käyttämällä toiminnassa mediavälineiden kautta erilaisia äänimaisemia.

Vastaajilta kysyttiin mahdollisia *haittoja, joita mediavälineiden käytöstä päiväkodin arjessa voi syntyä lasten kannalta*. Vastaajille annettiin valmiit vastausvaihtoehdot, joiden vastausmäärien jakautuminen näkyy kuvassa 8. Yli puolet vastaajista koki mahdollisiksi haitoiksi kasvattajien puutteellisen osaamisen mediavälineiden käyttämisessä, lasten halun käyttää aikaa vain ruudun katsomiseen ja mediavälineistä aiheutuvan negatiivisen vaikutuksen lapsen käyttäytymiseen, joka näkyy esimerkiksi levottomuutena. Yksi vastaaja mainitsi haitaksi liiallisen ruutuajan: jos päiväkodissa käytetään paljon aikaa mediavälineiden parissa ja kotonakin ilta menee ruudun ääressä, niin ruutuaikaa tulee liikaa varhaiskasvatusikäiselle.



Kuva 9. Haittapuolia mediavälineiden käytössä kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mielestä.

### 6.3 Pedagoginen dokumentointi mediavälinein

*Lasten osallisuus pedagogiseen dokumentointiin* mediavälineiden avulla mahdollisesta vastaajien mukaan siten, että lapset saavat itse olla sisälön tuottajina ja ottaa kuvia asioista sekä kohteista, jotka heitä kiinnostavat. Näin halutaan saada lasten näkökulmat näkyviksi. Yhtenä kehittämisehdotuksena nousi esille ongelmat laitteiden toiminnassa ja esimerkiksi iPadien liian suuri koko lasten käsille, mikä hankaloittaa lasten mahdollisuuksia niiden käyttöön. (Kuva 10.)

Meidän ryhmässä lapset esiintyvät kuvissa ja voimme yhdessä lasten kanssa kuvata heitä kiinnostavia asioita

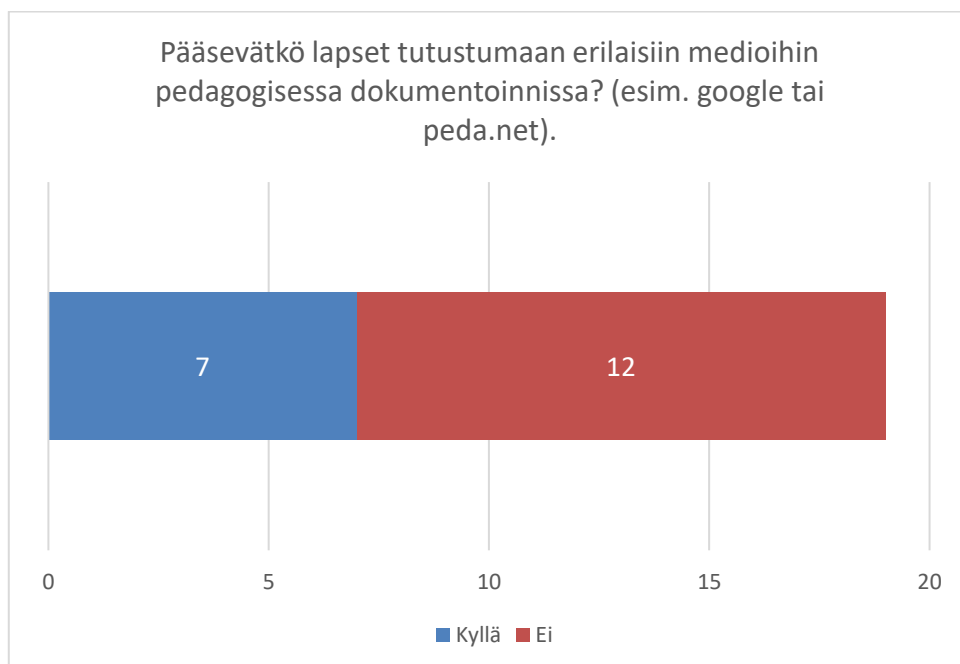
Lasten ottamat kuvat ja videot – lapsen näkökulma näkyväksi. Tällä hetkellä mediavälineitä käyttää pääsääntöisesti kasvattajat.

tabletit käytössä, toivelauluja, tutkitaan eläimiä yms kiinnostavia aiheita netistä



Kuva 10. Mediavälineitä, joilla kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mukaan toteutetaan pedagogista dokumentointia.

Henkilökunnalta kysyttiin tämän lisäksi, *pääsevätkö lapset tutustumaan eri medioihin pedagogisessa dokumentoinnissa*. Yli puolet vastauksista olivat kielteisiä. Niissä lapsiryhmissä, joissa lapset pääsevät tutustumaan erilaisiin medioihin, niin kyseiset mediat olivat pääosin Google sekä Youtube. Yhdessä lapset pääsivät sähköpostiinkin tutustumaan. (Kuva 11.)



Kuva 11. Lasten tutustuminen erilaisiin medioihin pedagogisessa dokumentoinnissa kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mukaan.



#### 6.4 Mediakasvatukseen liittyvä lisäkoulutuksen ja -tiedon tarve

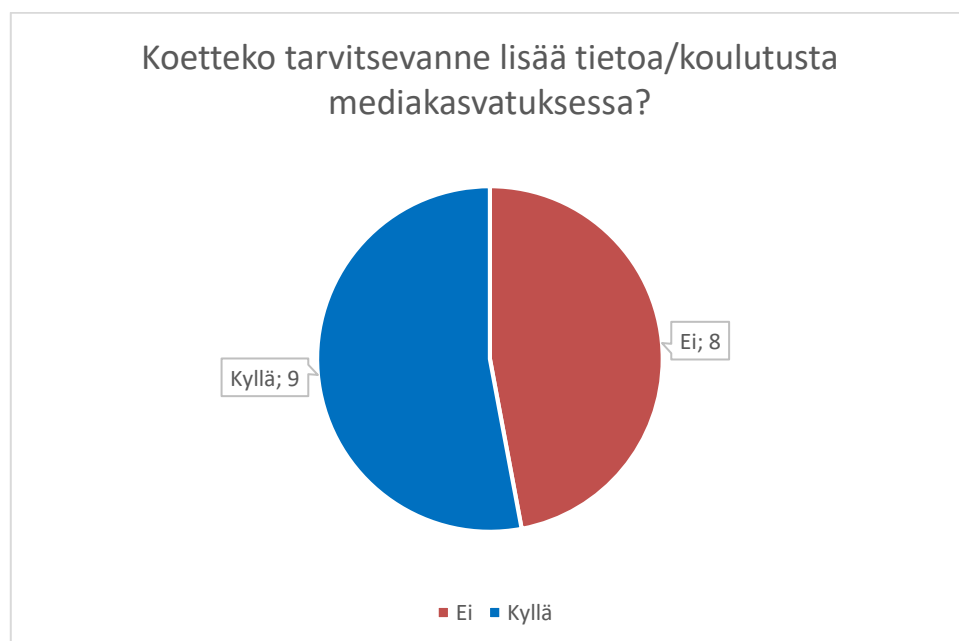
Suurin osa vastasi, että mediaan, mediavälineiden käyttöön, mediakasvatukseen ja pedagogiseen dokumentointiin liittyviä koulutuksia järjestetään. Aineiston mukaan koulutuksia järjestetään yksiköissä, varhaiskasvatusalueella tai koko Helsingin kaupungin alueella. Neljä vastanneista mainitsi animaation tekemiseen liittyvän koulutuksen ja muutamassa mainittiin erilaiset messut sekä hankkeet, jotka tukevat mediakasvatusta sekä pedagogista dokumentointia. Kahdessa vastauksessa todettiin, ettei aiheeseen liittyviä koulutuksia ollut.

Kyllä, eri sisältöisiä, esimerkiksi koulutusta animaatioiden tekemiseen

Kyllä, mediakasvatukseen liittyviä koulutuksia, joissa on saatu vinkkejä sen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Koulutuksissa harjoiteltu mm. äänimaailmojen tekemistä, beebotin käyttöä ja animaatioiden tekemistä

Työpaikallani on ollut pedagogiseen dokumentointiin liittyvä koulutusilta, jossa luennoitsijamme kertoi pedagogisesta dokumentoinnista, sen mahdollisuuksista ja kertoi omista käytännön tavoistaan toteuttaa sitä

Vastaajilta tiedusteltiin, tarvitsisivatko he lisää tietoa tai koulutusta liittyen mediakasvatukseen. Vastanneista 8 oli sitä mieltä, etteivät he tarvitse lisätietoa tai -koulutusta ja 9 vastanneista oli sitä mieltä, että lisäkoulutukselle ja tiedolle olisi tarvetta (Kuva 12).



Kuva 12. Kyselyyn vastanneiden varhaiskasvattajien mielipide lisäkoulutuksen ja tiedon saamiseen.

Aineistosta ilmeni, että tarvetta oli saada koulutuksellista tietoa laitteiden käyttöön, esimerkiksi Apple tv:n käyttöön. Lisäksi vastauksista ilmeni tarve saada lisää perustietämystä mediakasvatuksesta sekä erilaisista tavoista hyödyntää mediakasvatusta oman ikäryhmän parissa.

## 7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 (ja osin 2016) uudistusten vaikutuksia mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksen työntekijöiden arjessa. Työntekijöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajia ja lastenhoitajia, jotka työskentelevät Helsingin kaupungin yhdellä varhaiskasvatusalueella pääsääntöisesti 3–5 vuotiaiden ryhmissä. Tätä varten täytyi perehtyä vuoden 2018 ja osittain myös vuoden 2016 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Tämän pohjalta luotiin yhteinen Webropol-kysely tutkimukseen osallistuville päiväkodeille. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia, paitsi yhteen, jossa kysyttiin mediakasvatuksen toteutuksen eroista kyselyn päiväkodeissa. Opinnäytetyössä ei saa mainita, mikä Helsingin varhaiskasvatusalue on kyseessä. Tämän takia kyselyssä ei voitu kysyä, mistä päiväkodista vastaaja on, joten vastauksissa saattaa olla useita vastaajia samasta päiväkodista.

**Päätutkimuskysymys oli, mitä varhaiskasvattajat kertovat mediakasvatuksen toteutumisesta ja toteuttamisesta päiväkodissa.** Kyselyn vastausten perusteella mediakasvatuksen toteuttaminen päiväkodissa on oleellista nyky-yhteiskunnassa, koska lapset elävät erilaisen median keskellä vauvasta lähtien ja sen käyttö lisääntyy päiväkodin jälkeen. Leppäsen (2014, ss. 54–55) pro gradussa -tutkielmassa varhaiskasvattajat eivät koe mediakasvatusta ja tietotekniikkaa turhana tai tarpeettomana, vaan tärkeänä asiana, johon tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tulee ottaa huomioon, että opinnäytetyömme tulosten ja Leppäsen tutkimustulosten välillä on viisi vuotta. Tuolloinkin mediakasvatusta pidettiin jo tärkeänä, vaikka sitä ei ollut varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nostettu esille.

Tulosten mukaan päiväkotiympäristössä on kuitenkin tärkeää muistaa, että lasten ruutuaika mediavälineiden kanssa ei saa nousta liian suureksi ja että mediakasvatus on vain yksi osa varhaiskasvatuksen oppimisalueista. Vastaajat näkevät mediakasvatuksen teknologiakasvatuksellisenä sekä taide- ja ilmaisukasvatuksellisenä aiheena. Ensimmäisessä painottuvat tietotekniset taidot ja erilaiset välineet, joita voi käyttää varhaiskasvatuksessa opetuksessa, ja toisessa painotus on median tuottamisessa ja sen sisällössä. Mediakasvatusta toteutetaan ja käsitellään useimmiten digitaalisten välineiden lisäksi satukirjoja lukemalla, leikin kautta sekä askartelemalla ja piirtämällä. Median ja digitaalisten välineiden käyttäminen toiminnassa auttavat varhaiskasvattajia ymmärtämään lapsille suunnattua mediaa ja tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia esimerkiksi leikin suunnittelemiseen ja toteuttamiseen (OPH, 2018, ss. 39–40).

Mediavälineiden käyttö monipuolisesti tarjoaa laajat mahdollisuudet mm. lasten musiikillisen ja kuvallisen ilmaisun kehittymiseen. Musiikillisessa ilmaisussa voidaan esimerkiksi kuunnella musiikkia ja liikkua sen mukaan,

kuvallisessa ilmaisussa lapset pääsevät kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, vaikka tekemällä mediaesityksiä. (OPH, 2018, s. 43) Tuloksien perusteella mediakasvatusta toteutettiin tutkimuskohdealueen päiväkodeissa monipuolisesti erilaisilla mediavälineillä. Mediavälineinä vastaajat käyttivät eniten puhelimia, cd-soittimia, tietokoneita sekä tabletteja, joihin käytettiin suurimmalta osin aikaa noin tunnista neljään tuntiin pari kertaa viikossa. Vaasan varhaiskasvatuksessa yleisimmät mediavälineet tai teknologiset laitteet ovat iPadit, tietokoneet ja älypuhelimet, joiden käyttö vaihtelee päivittäisestä viikoittaiseen (Keski-Jyrä & Kaltiala, 2018, ss. 34–35).

Mediavälineiden yleistymisen myötä niiden tarve on noussut päiväkodeissa, mikä näkyy tuloksista. Tulosten mukaan päiväkodeissa tarjotaan riittävästi mediavälineitä ajatellen mediakasvatusta, mutta niiden käyttöä mediakasvatuksessa ja pedagogisessa dokumentoinnissa haittaavat henkilökunnan oma osaamattomuus sekä taloudelliset syyt. Henkilökunnalle on ajoittain järjestetty mediakasvatuksesta erilaisia koulutuksia, esimerkiksi mediavälineiden käytöstä, mutta silti suurin osa vastaajista koki tarvitsevansa lisätietoa ja -koulutusta esimerkiksi juuri laitteiden käytössä tai toteutustavoissa. Leppäsen (2014, s. 55) pro gradu -tutkielmassa Kauhajoen kaupungin varhaiskasvattajat kertoivat mediakasvatuksen ja tietotekniikan osaamisen puutteesta ja toivoivat lisää koulutusta. Leppänen itsekin on sitä mieltä, että tietotekniikan lisäkoulutus on tarpeellista, jotta sitä voidaan hyödyntää oman työn tukena sekä käyttää esimerkiksi tietokonetta yhdessä lasten kanssa.

Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan tietoa muun muassa lasten elämästä, kehityksestä sekä mielenkiinnon kohteista ja yksittäisen dokumenttien kuten valokuvien avulla voidaan lasten kanssa yhdessä tarkastella kehitystä ja oppimista (OPH 2018, s. 37). Pedagogista dokumentointia toteutettiin tulosten perusteella lapsiryhmissä enimmäkseen valokuvamalla ja tallettamalla lasten omia teoksia kasvun kansioihin. Lapsia osallistetaan, ja he saavat itse toimia sisällön tuottajina ja kuvata kohteita, jotka heitä kiinnostavat. Näin lapsiryhmän henkilökunta oppii tuntemaan lapsia. Lapset saavat kertoa esimerkiksi vanhemmilleen kuvien avulla, mitä ovat päässeet tekemään. Lasten ottamista kuvista voidaan suunnitella jokin pitempi projekti. Toiminnan pedagogisella dokumentoinnilla lasta autetaan havaitsemaan ja tunnistamaan omaa oppimistaan sekä vahvuuksiaan, jotka vahvistavat lasten uskoa itseensä (OPH, 2018, s. 25).

Kirsi Kolehmainen (2019, s. 21) tutki opinnäytetyössään pedagogista dokumentointia Haapajärven varhaiskasvatuksessa, ja työskentelytavoissa oli samoja piirteitä, kuin tutkimuksemme kohdealueen päiväkotien toiminnassa. Sekä Haapajärven (Kolehmainen, 2019) sekä Helsingin kyselysämme jokainen vastaaja mainitsi tai valitsi valokuvauksen yhdeksi dokumentoitavaksi. Suurin osa molemmissa tutkimuksissa mainitsi myös kasvunvihkon tai kansion käytön. Lisäksi videointi ja erilaiset sosiaalisen me-

dian alustat ovat tulleet mukaan pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiseen. Tutkimustulostemme mukaan suurin osa lapsista ei kuitenkaan ole itse yhdessä aikuisen kanssa päässyt tutustumaan erilaisiin pedagogisen dokumentoinnin media-alustoihin kuten Google ja Youtube.

Vuosien 2016 ja 2018 Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistukset ovat korostaneet monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologisen osaamista. Monilukutaito on erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taito, jossa erilaiset tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoitetussa tai digitaalisessa muodossa. Tieto- ja viestintäteknologian roolia arjessa tutkitaan yhdessä lasten kanssa tutustumalla erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymiseen tarvitaan aikuisen mallia ja ohjaamista. (OPH, 2018, s. 26) Mediavälineiden käyttö on lisääntynyt ja uudistukset ovat vieneet mediakasvatusta eteenpäin, mutta silti moni vastaaja koki vasun perusteiden (OPH, 2018) mediakasvatuksen ohjeistukset riittämättömiksi. Mediakasvatuksen merkitys ja rooli on avattu selkeästi vasun perusteissa, mutta kaivataan käytännön esimerkkejä toteutustavoista, jotta kaikkea tietoa ei tarvitse kaivaa internetin syövereistä tai odottaa seuraavaa koulutusta.

Vasun perusteissa (OPH, 2018, s. 45) on määritelty mediakasvatuksen tehtäväksi tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tulee tutustua eri medioihin ja kokeilla median tuottamista turvallisessa ympäristössä. Pohditaan median todenmukaisuutta, harjoitellaan lähde- ja mediakriittisyyttä matkalla kohti median vastuullista käyttämistä. Tutkimustulostemme perusteella johtopäätöksenä voidaan todeta, että Helsingin varhaiskasvatuksessa tiedostetaan mediakasvatuksen tärkeys nyky-yhteiskunnassa ja ymmärretään se, että mediakasvatukseen eivät kuulu pelkästään digitaaliset välineet kuten matkapuhelimet tai tabletit, vaan myös kirjat ja sadut. Kyselyyn vastanneet varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat tiedostavat myös mediavälineiden monipuolisen käytön hyödyt päiväkodin arjessa, mutta kaipaavat vielä lisätietoa käytännön esimerkeistä, jotta mediakasvatus ja mediavälineiden käyttö lapsiryhmissä ei olisi liian vähäistä ja yksipuolista.

## 8 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvattajin näkemyksiä ja arjen menetelmiä mediakasvatuksesta Helsingin kaupungin yhden alueen päiväkodeissa. Seuraavassa luvussa on pohdittu opinnäytetyön prosessia sekä tutkimuksen luottavuutta ja eettisiä kysymyksiä kokonaisuutena.

## 8.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyömme lähti liikkeelle aiheen valinnalla, joka kohdistui päiväkoteihin, sillä opintomme ovat painottuneet varhaiskasvatukseen. Aihe kiinnosti molempia, ja halusimme kuulla mediakasvatuksen nykytilanteesta päiväkotien arjessa. Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen aloittamista hidasti tutkimusluvan hidas hyväksymisprosessi Helsingin kaupungilla, minkä koimme pieneksi haasteeksi opinnäytetyöprosessimme alkuvaiheessa. Helsingin kaupunki kuitenkin myönsi tutkimusluvan luvattuun aikamäärään mennessä.

Oli hyödyllistä tuottaa laaja tietoperusta jo opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa, sillä se auttoi meitä hahmottamaan aihetta, suunnittelemaan kyselomaketta sekä helpotti kirjoittamistyötä myöhemmässä vaiheessa. Tietoperustaa myös täydennettiin työn edetessä. Opinnäytetyön kyselyn kysymysten muotoileminen ei tuottanut suuria vaikeuksia. Omaa epävarmuuttamme kysymyksistä vähensi opinnäytetyöryhmämme palautteet sekä ohjaavan opettajan antama palaute ja kehittämisideat. Opinnäytetyön kyselyn tekemisessä hankalinta oli tehdä näin laajasta aiheesta tarpeeksi laaja ja selkeä kysely. Kysymykset piti muotoilla sellaisiksi, että ne avautuivat vastaajille. Avoimiin kysymyksiin toivottiin vastattavan enemmän kuin yhdellä tai kahdella sanalla. Kysely tavoitti kuitenkin oletettua vähemmän ihmisiä, mikä oletettavasti johtui suurimmaksi osaksi aukoista kyselyn informoimisessa sekä ajoittumisessa kesälomien alkuun. Kyselystä lähetettiin etukäteen tiedote päiväkotien johtajille, minkä jälkeen valmis kyselylinkki lähetettiin johtajille jaettavaksi henkilökunnalle. Kyselyä olisi voinut tiedottaa monella muullakin tavalla, jotta se olisi tavoittanut mahdollisimman monta ihmistä, esimerkiksi esitteen tekemisellä päiväkoteihin tai tiedottamalla päiväkotien sosiaalisessa mediassa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisena mediakasvatus ymmärretään työntekijöiden keskuudessa, miten sitä käytetään arjessa ja kuinka vasun perusteiden (OPH) uudistusten vaikutus näkyy työntekijöiden eri työmenetelmissä. Tavoitteet toteutuivat hyvin huolimatta pienestä vastaajamäärästä sekä tiedottamisen haasteista, sillä aineistosta nousi mielestämme tutkimustehtävän kannalta olennaisia ja kiinnostavia tuloksia. Tulosten teema-analysointi oli omalla tavallaan haastava ja opettavainen, sillä tuloksissa oli sekä avoimia että monivalinta- ja kyllä-/ei-kysymyksiä. Avointen vastausten seulominen ja teemoittelu oli haastavaa ja aikaa vievää, mutta mielenkiintoista, sillä vastaukset olivat tarpeeksi monipuolisia, että niitä saatiin jaoteltua eri luokkiin.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen, sillä se avasi huomattavan syvällisesti mediakasvatusta verrattuna aiempiin tietoihimme aiheesta. Teimme opinnäytetyön parina, mikä mahdollisti erilaisten näkemysten vertailun sekä tuen ja motivaation antamisen. Parityö toi myös omat vaikeutensa, jotka olivat aikataulupohjaisia sekä erilaisten työtapojen yhteen so-

vittelu. Opinnäytetyön ohjaava opettaja oli motivoiva ja palautetta tuli rakentavasti, mikä auttoi meitä hahmottamaan paremmin omaa tekstiämme.

Mitä olisimme voineet tehdä toisin? Aloittaa aikaisemmin, seurata paremmin kyselyä ja näin edesauttaa vastausten saamista. Kyselyyn alkoi tulla enemmän vastauksia vasta sitten, kun soitimme suoraan päiväkotien lapsiryhmiin ja kerroimme opinnäytetyöstämme sekä kyselystä. Soittaminen lapsiryhmiin heti kyselyn lähetettyä soittaa päiväkoteihin eikä vain lähettää sähköpostilla johtajille kyselyn, jonka vain he laittavat eteenpäin. Soittamalla lapsiryhmiin heti olisi voinut tuoda enemmän vastauksia. Kyselyä olisi voinut mainostaa enemmän, mikä mainittiin jo aiemmin, sekä välttää liiallista ja turhaa stressiä. Olemme muuten tyytyväisiä opinnäytetyön prosessiin ja siitä saamaamme tietoon ja osaamiseen. Se on kasvattanut meitä ymmärtämään paremmin mediakasvatusta sekä erilaisia mediavälineitä ja pedagogista dokumentointia.

Opinnäytetyöprosessi tarjosi ammatillisen kasvun näkökulmasta uusia toimintamuotoja mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä muut lähteet antoivat tärkeää tietoa siitä, mitä pitää ottaa huomioon suunnitellessa ja toteuttaessa mediakasvatusta päiväkotiympäristössä. Tutkimus suuntautui varhaiskasvatukseen, mutta saatua uutta tietoperustaa voi käyttää soveltaen muillakin kasvatuksen aloilla. Opinnäytetyön kirjoittaminen kehitti tutkimuksellisen tiedon esittämistä raporttina sekä tekstin jäsentämistä selkeäksi lukijalle. Aikataulun suunnittelun tärkeys korostui myös, koska helpompi oli pohtia etukäteen, mitä ja milloin kirjoittaa seuraavaksi eikä vain yrittää aloittaa kirjoittaa yhtäkkiä jotakin.

Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset tuovat tietoa mediakasvatuksen tilanteesta yhden Helsingin kaupungin alueen varhaiskasvatuksesta. Jatko-tutkimusideoina voisi olla esimerkiksi tuottaa mediakasvatusopas päiväkodille. Toinen idea olisi pohtia ja kehittää varhaiskasvattajien kanssa yhdessä mediakasvatusprojekteja omiin päiväkoteihin ja ryhmiin. Opinnäytetyön tuloksiin perustuen olisi hyvä pohtia säännöllisen koulutuksen järjestämistä mediakasvatuksesta ja mediavälineistä. Hyvä alkuperehdytys erilaisiin menetelmiin mahdollisesti ehkäisisi varhaiskasvattajien kuvailemaa osaamattomuutta.

## 8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukselle on asetettu eettisiä vaatimuksia, joita ovat tutkimusaiheen valinta, tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelu ja kaikissa tutkimuksen vaiheissa epärehellisyyden välttäminen kokonaan. Tutkimuskysymystä valitessa on tärkeää miettiä, miksi tutkimusta ollaan aloittamassa ja kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan. Tutkimukseen osallistuvilta yksilöiltä edellytetään asiaan perehtyneesti annettu suostumus, joka tarkoittaa, että tutkimukseen osallistuville kerrotaan, mitä tulee tapahtumaan.

Osallistujien pitää pystyä ymmärtämään kyseinen tieto sekä se, että osallistuminen on vapaaehtoista. Aineistonkeruussa on tärkeää ottaa huomioon anonyymiuden takaaminen, luottamuksellisuus ja aineiston asianmukainen tallentaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, ss. 26–27)

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa ensimmäisenä käytetty kirjallisuus. Aineistoon tutustuttiin monipuolisesti mediakasvatuksen ja pedagogisen dokumentoinnin eri tutkimuksiin ja käsitteistöön. Opinnäytetyössä pyrittiin monipuoliseen lähteiden käyttöön sekä viittaamaan mahdollisimman uusiin teoksiin. Näitä teoksia tukevat myös vanhemmat valitut teokset, jotka tuovat pohjaa tuoreille teoksille, vaikka tieto voi olla muuttunut niiden sisällä. Vanhoja teoksia käytettiin perustana vertailulle. Yksi heikkous kyselytutkimuksessa on, että tutkimuksen kyselijät eivät voi varmistaa sitä, kuinka vakavissaan vastaajat suhtautuvat kyselyyn eivätkä täysin minimoida väärinymmärryksiä kysymyksissä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, s. 184). Riittävän laajalla tietoperustan perehtymisellä vähennettiin kysymysten virhetulkinnan mahdollisuutta, mikä paransi myös kyselylomakkeen luotettavuutta. Virhetulkintaa pyrittiin minimoimaan myös siten, että valmis kyselylomake annettiin tarkasteltavaksi ohjaavalle opettajalle, opinnäytetyöryhmälle sekä muutamalle täysin ulkopuolisille henkilöille.

Opinnäytetyön tutkimuksen vastaukset olivat yleisesti samankaltaisia toistensa kanssa. Vastauksia kertyi yhteensä 19, ja vastanneita oli yhteensä 22, mikä on vähemmän mitä odotimme, mutta silti tarpeeksi. Mikäli vastauksia olisi tullut paljon vähemmän, olisimme joutuneet tekemään esimerkiksi yksittäiset haastattelut jonkun päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajille. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkimus perustui kasvatus- ja hoitohenkilöstön vapaaehtoisuuteen. Suurin osa vastaajista kirjoitti laajasti avoimiin kysymyksiin, mikä kertoi vastaajien motivaatiosta aiheeseen. Vastaajien motivaatiosta kertoo myös se, että kaikki vastaajat vastasivat lähes kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin. Kysymyksiin osattiin vastata laajasti eikä kysymyksiä ollut mielestämme ymmärretty väärin, mikä tukee luotettavuutta.

Tutkimuksen analyysivaiheessa käytettiin tilastollista tietojenkäsittelyohjelmaa Exceliä sekä hyödynnettiin Webropol-työkalua valmiiksi keräämää yhteenvetoa. Tuloksia analysoidessa ja kirjoitettaessa vastauksia tarkistettiin useampaan kertaan, mikä parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Kyselyn vastaajamäärä oli riittävä määrältään, jolloin aineisto kuvaa suhteellisen hyvin tämänhetkistä mediakasvatuksen tilannetta sekä kasvattajien asenteita mediakasvatukseen tutkimuksen kohdealueella. Vastaajamäärä on pieni ajatellen koko Helsinkiä, joten laajoja yleistäviä johtopäätöksiä ei voi tehdä.

Opinnäytetyön tutkimuksessa on noudatettu eettisiä periaatteita. Vastaajien yksilösuoja on taattu tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Ennen opinnäytetyön tutkimuksen aloittamista Helsingin kaupungilta pyydettiin tutkimuslupaa. Tutkimuksen saatekirjeessä mainittiin vastaamisen tapahtuvan



anonyymisti sekä vastauksien käsittelyn luottamuksellisesti. Tutkimuksen raportissa yksittäisten vastaajien vastauksia ei voi tunnistaa. Tutkimuksen vastaukset käsiteltiin ainoastaan ammattinimikkeiden mukaan.

Mediakasvatus yhtenä opetuksen alueena varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa tulee saamaan uusia ja tarkempia ohjeistuksia jatkuvasti, koska mediamaailma muuttuu koko ajan. Mediavälineistä kehitetään uusia malleja, joiden käyttöä pitää opetella sekä pohtia, miten esimerkiksi varhaiskasvatuksessa niitä voidaan ottaa mukaan päiväkodin arjessa. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa mediavälineet ovat enemmän käytössä valokuvaukseen, erilaisten sovellusten käyttöön ja musiikin kuunteluun, mutta käyttö voi hyvinkin monipuolistua ajan myötä. Pitää kuitenkin huolehtia, että vaikka mediavälineitä todennäköisesti käytetään yhä enemmän kaikissa ikäluokissa, niin niiden käyttö ei saa lisääntyä liikaa varhaiskasvatuksessa, koska mediakasvatus on vain yksi kasvatuksen osa-alue ja mediakasvatukseen kuuluu muutakin kuin mediavälineet. Voi vain kuvitella, mitä tulevaisuus tuo tullessaan mediamaailmaan ja mediakasvatukseen, kun jo nyt meille on tuotu virtuaalitodellisuus, 3D-elokuvat sekä moninaiset sovellukset tabletteihin ja kännyköihin.

## LÄHTEET

- Ahonen, L. (2018). Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, P. (1999 tai uudempi painos). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Helsingin kaupunki. (2017). *Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017*. Helsingin kaupunki. Haettu 20.3.2019 osoitteesta [https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI\\_VASU\\_FIN\\_A4\\_sivuittain\\_DIGI\\_100dpi.pdf](https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI_VASU_FIN_A4_sivuittain_DIGI_100dpi.pdf)
- Helsingin kaupunki. (n.d.). Helsingin monipuoliset varhaiskasvatuspalvelut. Helsingin kaupunki. Haettu 7.4.2019 osoitteesta <https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/Helsingin%20monipuoliset%20varhaiskasvatuspalvelut.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja Kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & J. Ruusuvuori (toim.). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Irisvik, S. & Utriainen, J. (2017). *Kuinka kasvattaa diginatiivi*. Helsinki: S&S.
- Jyväskylän yliopisto. (2015). Luokittelu. Koppa. Jyväskylän yliopisto. Haettu 6.4.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>
- Kaltiala, T. & Keski-Jyrä, J. (2018). *Lasten mediataidot siirryttäessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen*. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Vaasan ammattikorkeakoulu. Haettu 8.4.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018112117647>
- Kantola L. (2009). *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Haettu 2.12.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200911245968>

Koivula, M. & Mustola, M. (2017). Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupolvijärjestys? Jännitteitä lastentarhanopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. *Kasvatus ja aika*. Haettu päivämäärä osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201710033914>

Kolehmainen, K. (2019). *Pedagoginen dokumentointi Haapajärven varhaiskasvatuksessa*. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Lapin ammattikorkeakoulu. Haettu 2.12.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905149703>

Kotilainen, S. (2011). *Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa*. Helsinki: Mediakasvatusseura ry.

Kettunen, I. (2018). Tutkitaan arjen teknologiaa. *Talentia-lehti*. Haettu 16.4.2019 osoitteesta <https://www.talentia-lehti.fi/tutkitaan-arjen-teknologiaa/>

KvantiMOTV. (2010). Menetelmäopetuksen tietovaranto. Kyselylomakkeen laatiminen. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 8.4.2019 osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html#tutkimusetiikka>

Leppänen J. (2014). *Tietotekniikka ja mediakasvatus osana varhaiskasvatusta*. Pro gradu -tutkielma. Tietotekniikka. Vaasan yliopisto. Haettu 2.12.2019 osoitteesta <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/2659>

MLL. (n.d.). Mediakasvatustietoa kasvattajille. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Haettu 8.4.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/mediakasvatus/mediakasvatustietoa-kasvattajalle/>

MLL. (2017). *Media varhaiskasvatuksessa*. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Haettu 6.2.2020 osoitteesta [https://dzmdrer-wng2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media\\_varhaiskasvatuksessa\\_nettiin.pdf](https://dzmdrer-wng2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf)

Martinkauppi, T. (2018). *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Centria ammattikorkeakoulu. Haettu 9.4.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201802272838>

Mediakasvatus. (n.d.). Mediakasvatus.com. Haettu 7.4.2019 osoitteesta <https://mediakasvatus.com/>

Mediakasvatusseura. (n.d.). Mediakasvatus. Haettu 6.4.2019 osoitteesta <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>

Mediataitokoulu. (n.d.). Mediakasvatus. Haettu 15.4.2019 osoitteesta [https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com\\_content&view=article&id=323&Itemid=414&lang=fi](https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=414&lang=fi)

Mulari, H. (2016). *Solmukohtia*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Niinistö, H. & Ruhala, A. Henriksson, A. & Pentikäinen, L. (2006). *Mediamatkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Opetusministeriön Mediamuffinsi-hanke. Helsinki: Mediakasvatus Metka ry. Haettu 20.5.2019 osoitteesta <https://docplayer.fi/173117-Mediametkaa-media-kasvattajan-kasikirja-kaikilla-mausteilla-hanna-niinisto-toim-anu-ruhala-toim-annika-henriksson-leena-pentikainen.html>

Opetusministeriö & Stakes. (2008). *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy.

OPH. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016: 17. Opetushallitus. Haettu 8.4.2019 osoitteesta [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2016.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)

OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a. Opetushallitus. Haettu 6.4.2019 osoitteesta [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf)

Peda. (n.d.). Teknologiakasvatus. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma. Kotkan kaupunki. Haettu 7.4.2019 osoitteesta <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/4vptsjt/4ppa/oppimisen-alueet/tjty/teknologiakasvatus/teknologiakasvatus>

Rintakorpi, S. (2010). *Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Haettu 7.4.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201102151242>

Rintakorpi, K. (2017). *Tää on meidän maailma!* Helsinki: Lasten keskus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). *Litterointi*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 8.4.2019 osoitteesta [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7\\_2\\_1.html](https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). *Teemoittelu*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 8.4.2019 osoitteesta [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7\\_3\\_4.html](https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html)

Sintonen, S. (2012). *Susitunti: Kohti digitaalisia lukutaitoja*. Tampere: Finn Lectura.

Sintonen, S. (2018). Mediakasvatus varhaisvuosina: mukaan dynaamiseen esittämisen virtaan? Teoksessa V. Willman (toim.) *Mediakasvatuksen käsikirja*. Euroopan Helsinki: UNIPress, ss. 90–94.

Stakes. (2005). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Stakes - Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Haettu 14.4.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>

Suoranta, J. & Ylä-kotola, M. (2000). *Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa*. Helsinki: WSOY.

Taanila, A. (2019). Määrällisen datan kerääminen? Haaga-Helia ammatti-korkeakoulu. Haettu 8.4.2019 osoitteesta <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/t/suunnittelu.pdf>

Turun yliopisto. (2014). Erilaiset oppimisympäristöt. Haettu 9.10.2019 koh-teesta <https://www.utu.fi/fi/sivustot/koulutus-ja-kehittamispalvelut/oikeasti-oppimaan/erilaiset-oppimisymparistot/erilaiset-oppimisymparistot/Sivut/home.aspx>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Haettu 6.4.2019 osoit-teesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Webropol (n.d.). Kysely- ja raportointityökalu. Haettu 14.5.2019 osoit-teesta <https://webropol.fi/kysely-ja-raportointityokalu/>

## MEDIAKASVATUS-KYSELYLOMAKE

Hei,

Opiskelemme Hämeen Ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja suuntaudumme varhaiskasvatukseen ja toivomme teidän vastauksia opinnäytetyötämme koskevaan kyselyyn.

Opinnäytetyön tavoite on selvittää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016 ja 2018) uudistusten vaikutusta mediakasvatuksen toteuttamiseen päiväkodin arjessa. Tutkimuksen avulla voidaan saada tietoa mediakasvatuksen yleisyydestä ja olemuksesta päiväkodeissa sekä saada kehittämisideoita tulevaisuutta varten.

Päätutkimuskysymykseksi muodostui seuraava: Mitä varhaiskasvattajat kertovat mediakasvatuksen toteutumisesta ja toteuttamisesta päiväkodissa?

Varhaiskasvatussuunnitelman 2018 perusteissa mediakasvatuksen käsitettä avataan lyhyesti oppimisen alueissa. Sen tarkoitus on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Tämä tapahtuu tutustumalla lasten kanssa median eri muotoihin ja antamalla mahdollisuus tuottaa leikkimielisesti omaa mediaa turvallisesti. Samalla halutaan ohjata lapsia median turvalliseen käyttöön sekä harjoitella lähde- ja mediakriittisyyttä. (OPH, 2018, s. 45- 46)

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologisessa osaamisessa avataan myös mediakasvatusta. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin (OPH, 2018, s. 26).

Toivomme, että teillä on hetki aikaa vastata kyselyyn, jotta saisimme tietoa mediakasvatuksen toteutumisesta ja mahdollisesti kehittämisideoita. Kyselyyn voi vastata samaan aikaan yhdessä ryhmänä tai yksin.

Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Tutkimukseen on saatu asianmukainen lupa Helsingin kaupungilta. Vastauksenne käsitellään anonymyminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Kenenkään vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksissa. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa 31.8.2019 asti.

Kiitos vastauksistasi  
Terveisin, Olli Ja Lin

## VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN VAIKUTUS MEDIKASVATUKSEEN PÄIVÄKODIN ARJESSA

1. Kyselyn vastaajien määrä (Vastaatteko yhdessä ryhmänä vai yksin, merkitkää kuinka monta vastaa).

	1	2	3	4
Lastentarhanopettaja	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Lastenhoitaja	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2. Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelette? Voi valita useamman vaihtoehdon..

- ☐ 2—4- vuotiaiden  
☐ 3—5- vuotiaiden  
☐ Esikouluikäisten

3. Mitä mediakasvatus mielestänne on? Voi valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Taidekasvatuksellista ja ilmaisullista (painotus median tuottamisessa ja sen sisällössä.)  
☐ Teknologiasvatuksellista (tietotekniset taidot ja erilaiset välineet, joita voi käyttää varhaiskasvatuksessa opetuksessa.)  
☐ Yhteiskunta- ja kulttuurikriittisyyttä (mediat, sen taustat ja sisällöt sekä niiden tutkiminen esim. uutiset)  
☐ Suojelullista (Lasten suojelua median haitoilta esim. mediakriittisyys )  
☐ Muu, Mikä?

4. Kuvaile mediakasvatusta muutamalla sanalla?


**5. Mitä mediavälineitä päiväkodissanne on käytössä? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Älypuhelin/-puhelimia
- ☐ Tietokone/-koneita (kannettava)
- ☐ Tietokone/-koneita (pöytäkone)
- ☐ Tabletti/ tabletteja (iPad tai vastaava)
- ☐ cd-soitin/-soittimia
- ☐ Kamera(t)
- ☐ Projektori
- ☐ Dokumenttikamera
- ☐ Smartboard (älytaulu)
- ☐ Muita, mitä?

**6. Miten mielestänne toteutatte ja käsittelette mediakasvatusta lasten kanssa toiminnassanne – myös muutoin kuin mediavälineiden avulla? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Kertomalla mediasta lapsille ja keskustelemalla lapsen kanssa aiheesta.
- ☐ Katselemalla aikakauslehtiä, sanomalehtiä ja lapsille soveltuvia verkkotekstejä.
- ☐ Lukemalla satukirjojen avulla.
- ☐ Leikkimillä ja käsittelemällä leikin kautta.
- ☐ Askartelemalla ja piirtämällä.
- ☐ Muilla tavoin, miten?



**7. Miten mielestänne Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ja 2018 ovat vaikuttaneet mediavälineiden käyttämiseen ja mediakasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissanne? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Pedagogista dokumentointia on lisätty tai siihen on painotettu enemmän.

☐ Mediakasvatusta on korostettu ja näkyy enemmän arjessa.

☐ Erilaisia mediavälineitä käytetään enemmän ja monipuolisemmin.

☐ Mediakriittisyys ja monilukutaito ovat tulleet osaksi mediakasvatusta.

☐ Vasun perusteiden oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen alueet otetaan huomioon mediakasvatuksessa.

☐ .Asiat ovat pysyneet ennallaan.

☐ Muuten, miten?

**8. Kuinka usein käytätte mediavälineitä toiminnassanne?**

☐ päivittäin

☐ kerran viikossa

☐ 2-3 kertaa viikossa

☐ 2-5 kertaa kuukaudessa

☐ muutaman kerran toimintakaudessa

**9. Millaisia tuntimääriä arvioitte mediavälineitä käytettävän toiminnassanne viikon aikana?**

☐ alle tunti

☐ n. 1-2 tuntia

☐ n. 2-4 tuntia

☐ n. 4-6 tuntia

☐ yli 6 tuntia

**10. Onko päiväkodissanne mielestänne riittävästi mediavälineitä ajatellen mediakasvatuksen toteuttamista ja/tai pedagogisen dokumentoinnin tekemistä mediavälinein?**

- ☐ Kyllä  
☐ Ei

**11. Jos ei, niin minkä arvelette olevan syynä mediavälineiden puutteelliseen määrään? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Taloudelliset syyt. (kaupungin)  
☐ Ajankäytölliset syyt. (ei aikaa perehtyä vaihtoehtoihin ja hankintaan)

- ☐ Henkilökunnan osaamattomuus välineiden käyttämisessä.  
☐ Ei katsota riittävän tarpeelliseksi hankinnaksi. (johto, kaupunki..)  
☐ Muu, Mikä?

**12. Kuinka tärkeänä pidätte mediavälineiden käyttämistä päiväkodin arjessa lasten kanssa asteikolla 1 – 5? (1 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä)**

1   2   3   4   5  
 ei lainkaan tärkeä   ☐   ☐   ☐   ☐   ☐   Erittäin tärkeä

**13. Miksi pidätte tärkeänä / ette pidä tärkeänä?**


**14. Mitä hyötyjä arvioitte mediavälineiden käyttämisestä syntyvän päiväkodin arjessa?**


**15. Mitä mahdollisia haittoja arvioitte mediavälineiden käyttämisestä päiväkodin arjessa olevan lasten kannalta? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Lapsen tai aikuisen heikentynyt havainnointikyky. (esimerkiksi liiallinen keskittyminen puheliin tai tablettiin)
- ☐ Negatiivinen vaikutus lapsen käyttäytymiseen. (esimerkiksi levottomuus, keskittymiskyvyn puute tai häiriökäyttäytyminen)
- ☐ Kasvattajien puutteellinen ymmärrys ja tietotaito mediavälineiden käyttämisessä.
- ☐ Negatiivinen vaikutus leikkiin. (esimerkiksi leikkien monipuolisuuden tai kekseliäisyyden heikkeneminen)
- ☐ Lasten halu käyttää aikaa "ruudun" katsomiseen.
- ☐ Sosiaalisten taitojen kaventuminen.

☐ Muu, mitä?

**16. Mikä estää tai hidastaa mediavälineiden käyttämistä ja mediakasvatuksen toteuttamista? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Ajan puute
- ☐ Välineiden riittämätön määrä
- ☐ Henkilökunnan puutteellinen tiedon ja tietämyksen määrä mediakasvatuksesta ja välineistä
- ☐ Lapsiryhmän suuri koko
- ☐ Muu, Mikä?

**17. Miten toteutate pedagogista dokumentointia mediavälineiden avulla? Voi valita useamman vaihtoehdon.**

- ☐ Valokuvaamalla
- ☐ Videoimalla
- ☐ Tallettamalla lasten kasvun kansioihin tai vastaaviin dokumentteja. (kuten piirrookset, kuvat)
- ☐ Tekemällä esimerkiksi kuvakollaaseja
- ☐ Käyttämällä sosiaalisen median alustoja kuten Facebook, Instagram tai Snapchat.
- ☐ Nauhoittaminen (esim. animaatiot tai äänitykset)
- ☐ Diaesityksin (päiväkodissa projektori tai tv, joista lapset voivat katsoa tekemiään asioita)
- ☐ muu, mikä?
- ☐ Päiväkodin tai kaupungin oma digitaalinen alusta

**18. Ohjeistetaanko Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 päiväkoteja mielestänne riittävästi mediakasvatuksen toteuttamiseen?**

- ☐ Kyllä, miten?
- ☐ Ei, miksi?

---

**19. Pääsevätkö lapset tutustumaan erilaisiin medioihin pedagogisessa dokumentoinnissa? (esim. google tai peda.net).**

- ☐ Kyllä. Mihin medioihin?
- ☐ Ei

**20. Miten lasten osallisuus pedagogiseen dokumentointiin mediavälinein mahdollistetaan?**


**21. Mitä yhteistyökumppaneita päiväkodilla on mediakasvatuksessa? (esimerkiksi kirjasto? Erilaisia hankkeita?)**


**22. Onko teillä ollut mediaan, mediavälineiden käyttöön, mediakasvatukseen ja pedagogiseen dokumentointiin liittyviä koulutuksia? Jos on, niin minkälaisia?**


**23. Koetteko tarvitsevasi lisää tietoa/koulutusta mediakasvatuksesta?**

- ☐ Kyllä, missä asioissa?
- ☐ En

**24. Mikä on mielipiteenne päiväkodissa toteutettavasta mediakasvatuksesta?**


**25. Miksi mielestänne päiväkodin tulee / tulisi toteuttaa monipuolista mediakasvatusta lasten kanssa?**


**26. Palautetta kyselystä.**
